DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

Alexander III. Cantuarien. Archiepiscopo.

CAPUT VII.

CONquerente nobis R. Clerico accepimus, quod ipsum Ecclesiâ de Werfort sine judicio spoliasti. Quia verò jam non decet honestatem tuam, Clericos tuæ jurisdictionis, sine manifesta causa & rationabili, suis beneficiis spoliare, quibus teneris paterna provisione consulere; Mandamus, quatenus, si est ita, prædicto Clerico præfatam Ecclesiam cum redditibus indè perceptis restituas: & in pace eam possidere permittas. Restitutione autem facta, si quid adversus eum super præscripta Ecclesia proponere volueris: coram Exeon. Episcopo delegato à nobis, per te vel per sufficientem responsalem tuum, cum eodem R. ordine judiciario poteris experiri.

SUMMARIUM.

1 SPoliatus etiam à Judice juris ordine prætermisso ante omnia restituitur.

2 Clericus, ut beneficio suo privaripossit, tria requiruntur.

COnquerente. Spoliatus etiam à Judice juris ordine prætermisso ante omnia restituitur. Hoc dicit secundum
1 Joan. Andr. & omnes.

Nota ex textu tria requisita secundum Abbatem *num.* 2. ad hoc ut Clericus beneficio suo licitè privari possit. Primò
2 enim requiritur causa rationabilis. Secundò, ut causa hujusmodi sit manifesta. Et hæc duo requisita habentur in textu ibi, *Non decet honestatem tuam, Clericos tuæ jurisdictionis sine manifesta causa & rationabili suis beneficiis spoliare.* Et expone ver. *Manifesta*, id est notoria, ut *cap. Nos in quemquam* 1. *quæst.* 1. *& ver. Rationabili expone*, id est gravi: nam pro levi causa non debet quis privari beneficio suo, *c. Inventum* 15. *qu. ult.* Tertiò requiritur, ut privatio fiat in judicio, seu juris ordine servato: & hoc vult textus ibi, *Sine judicio spoliasti.* Nam ut inquit Hostiensis in *cap. Licet Heli num.* 1. *infrà de simonia.* Hic nullus ordo fuit servatus, sed Episcopus non citatum, non confessum, non convictum, nec aliqua præmissa inquisitione istum Clericum voluntate capitanea beneficio spoliavit; Et ideò quia ex hoc meritò reddidit se suspectum, datur ei Judex. Et idem dicunt ibi Joan. Andr. *num.* 7. *post med. vers. Nec obstat*, Butr. *num.* 13. *in fin.* Anchar. *num.* 7. *vers. Non obstat*, & reliqui omnes. An autem hæc vendicent sibi locum in Papa, ita ut sine justa causa, & juris ordine non servato possit Clericum suo beneficio, vel Officio privare, scripsi latissimè *in cap. Consultationibus à num.* 24. *usque ad num.* 83. *infrà de Clericis ægrotant.*

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

Cœlestinus III.

CAPUT XI.

GRavis ad nos querela: & infrà. Mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis: prædictum Archidiaconum, ablata prænominati Monasterii Fratribus cum integritate restituere, damna plenariè resarcire, & de illatis injuriis competenter satisfacere compellatis, provisuri, ut non tantùm fructus à novo violento possessore perceptos, sed quos (si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.

SUMMARIUM.

1 VIolentus rem cum fructibus etiam, qui perciri potuissent restituere, damna resarcire & de injuriis satisfacere compellitur & num. 7. cum quatuor seqq.

2 Fructus intelliguntur deductis impensis, quæ quærendorum, colligendorum, conservandorumque eorum gratis fiunt.

3 Impensas pro quærendis colligendis & conservandis fructibus deducit etiam prædo.

4 Et nullus casus intervenire potest, qui hoc genus deductionis impediat si impensæ sint necessariæ & num. 5.

Fallit tamen in Decimis prædialibus, num. 6.

5 Redditus, proventus & obventiones lucrum significant.

6 Decimæ prædiales solvi debent sine ulla deductione seminis & aliorum sumptuum, qui fiunt in agricultura.

7 Interdictum recuperandæ ad quos se extendat.

8 Spoliato facienda est integerrima restitutio etiam quoad locum, in quo res posita erat.

9 Item resarcienda sunt damna illata in spoliatione.

10 Item de illatis injuriis competenter satisfaciendum.

11 Item restituendi sunt fructus etiam qui percipi potuissent.

12 Spoliato non satisfit de injuriis, nisi de iis specialiter agatur, sed restitutio fructuum & resartio damnorum veniunt etiamsi non fuerint petita.

13 In fructibus perceptis ante motam litem regulariter non fit condemnatio, nisi expressè petantur in libello & num. 15.

14 Fallit quando agitur de vi expulsiva, aut compulsiva, vel petitione hæreditatis.

16 Fructus quando accessorii petuntur in libello, si in eis non fiat condemnatio, non potest de eis amplius agi, nec super omissio sententia ferri.

17 Secùs si petantur principaliter & jure actionis.

18 Fructus alii sunt naturales, alii industriales, alii civiles.

19 Fructus naturales qui sint.

20 fructus industriales qui.

21 Fructus an judicari debeant naturales, vel industriales, relinquitur arbitrio judicis.

22 Et quomodo hujusmodi arbitrium sit regulandum.

23 Olivæ & oleum sunt fructus industriales.

24 Fructus omnes, qui seminantur, industriales sunt.

25 Fænum & palea fructus industriales dicuntur.

26 Item lana & lac.

27 Item aucupia venationes & piscationes

28 Item lapidicinæ & cretofodinæ.

29 Item cervisia.

30 Pascua sunt fructus naturales, nisi falce secentur.

31 Fructus civiles qui dicantur & num. seqq.

32 Pensiones domorum, usuræ, vecturæ navium, mercedes jumentorum & operæ servorum dicuntur fructus civiles & num. seqq.

34 Pensiones domorum, quo sensu ab aliquibus vocentur fructus industriales.

35 Fructus civiles magis accedunt naturalibus, quàm industrialibus.

36 Pensiones Ecclesiasticæ absque dubio inter fructus civiles computantur.

37 Possessor malæ fidei dicitur verè & juris præsumptione.

38 Possessor malæ fidei verè dicitur qui possidet rem, quam pro certo scit esse alienam & num. 108.

39 Item is, qui pro certo scit rem non esse suam.

40 Possessor malæ fidei, juris præsumptionis dicitur ille, cum quo supra re, seu dominio rei lis fuit contestata & num. 108. & latius num. 110 & 111.

41 Possessor malæ fidei, an quis efficiatur per solam denuntiationem.

42 Possessor bonæ fidei dicitur, qui ignorat se alienum possidere & cogitationem Dominii possidet.

43 Item qui credit tradentem esse Dominum.

44 Possessorum bonæ, vel malæ fidei multiplex divisio.

45 Possessor bonæ fidei semper sine titulo facit fructus industriales suos & naturales in quantum eos consumpsit: sed naturales extantes nunquam facit suos.

46 Si verò habuit titulum, fructus omnes facit suos etiam naturales non consumptos.

47 Consumptio in fructibus naturalibus idem operatur, quod industria & cultura in industrialibus & num. 62.

48 Mutuum per consumptionem reconciliatur, etiamsi quis causam habeat à fure & prædone.

49 Possessor bonæ fidei etiam sine titulo suos facit fructus civiles, quos diligentia sua percepit & ei solvens liberatur & num. 63.

50 Si verò ex diligentia alterius facit quidem suos, sed ei solvens non liberatur, nisi habuerit justum causam solvendi & num. 63.

51 Possessor bonæ fidei tenetur restituere fructus, quos non fecit suos, si extant eo modo, quo tenetur rem ipsam restituere & sic rei vendicatione.

52 Si verò sunt consumpti, ex eis factus est locupletior, tenetur illis restituere condictione sine causa, vel condictione generali & num. seqq.

53 Rei vendicatio non datur contra Dominum, sed ipsi Domino & num 56.

54 Possessor bonæ fidei, an in dubio ex fructibus naturalibus consumptis præsumatur factus locupletior.

55 Possessor bonæ fidei, in quibus casibus facit fructus suos, nihilominus si extant, tenetur illas restituere officio judicis & num. 56.

56 Officio judicis ex æquitate succurritur, ubi actio deest.

57 Possessor bonæ fidei post consumptionem fructuum, quos suos fecerat, etiam industriales & civiles, seu illorum æstimationem restituere tenetur condictione sine causa, quatenus ex illis factus est locupletior & num. seqq. sed vide num. 60.

58 Condictio sine causa datur ex æquitate contra eum, qui factus est locupletior non modo ex re mea, sed etiam ex re mihi debita.

59 Locupletior factus, quando quis dicatur.

61 Possessor malæ fidei etiam non violentus, sive habeat titulum, sive non, fructus etiam industriales non facit suos:

titulo, fructus etiam industriales non facit suos : nam mala fides hoc operatur, textus est *in l. Qui jcit*, ibi, *Si titum fundum alienum, qui sciens possideat, nulla ex parte fructus suos faciet, quoquomodo suti fuerint, ff. de usur. & leg. Fructus, la prima, ff. de rei vendicat.* Ad idem text. *in leg. Domum, l. Si fundum, & c. Certum, C. Eodem titulo*, ubi fructus vendicantur. Ergò non sunt malæ fidei possessoris & in hoc nullum est dubium, ut inquit Bero, *hic num.* 34.

62 Hoc tamen intelligas, nisi fructus sive naturales, sive industriales à malæ fidei possessore essent consumpti, quia consumptione suos faceret. Quod enim operatur translatio Domini ab initio, idem operatur consumptio rei ex post facto, *l. si filius familias cum similibus ff. Si certum petatur*; & ita est de mente Bartoli *in d. leg. Et ex diverso num.* 11. *ff. de rei vendic*, Abb. *hic num.* 7. & Bero. *d. n.* 34. *vers. Hoc tamen intelligas*, dum dicunt contra malæ fidei possessores ad fructus consumptos agi condictione sine causa, quæ præsupponit Dominium ex parte rei conventi, §. *Sic itaque, instit. de action.* & hoc de fructibus naturalibus & industrialibus.

63 In civilibus verò distinguendum est, ut legitur, & notatur *in l. Si Urbana, ff. de condit. in debit.* nam quandoque malæ fidei possessor hoc fructus recipit ex contractu inito cum seipso, quandoque ex contractu inito cum Domino. In primo casu solvens liberatur, sed recipiens tenetur. Secundo verò casu solvens non liberatur, nisi habuerit probabilem causam ipsi solvendi, puta quia injustè fuit electus, vel confirmatus per Superiorem & putabatur confirmatio legitima, cùm non esset secundum Innocentium *in c. In litteris num.* 3. *in fin. vers. Nisi forte suprà eodem* Abb. *hic num.* 8. & Bero *n.* 34. *vers. Fructus verò civiles* Similis distinctio in bonæ fidei possessore facta fuit suprà *num.* 49. *& num.* 50. *in* 2. *& 3. conclusione.*

64 Nunc videndum, an malæ fidei Possessor fructus, quos fecit suos, restituere teneatur & quo remedio : & in hoc similiter constituendæ sunt concluliones infrascriptæ.

Prima conclusio : malæ fidei Possessor sine titulo tenetur de fructibus, quos percepit & qui percipi potuissent, & sic de perceptis & percipiendis, ut hic probatur, licèt hæc littera loquatur de violento. Ad idem sunt jura clara *in l. Domum*, ibi, *Præses Provinciæ cum pensionibus, quas percepit, aut percipere poterat & omne causa damni dati, restituere jubebit cod. de rei vendicat. in l. Fructus & in l. Si navis ff. eod.* & firmat gloss. *in cap. Non liceat Papæ in ver. Et cum Fructus* 12. *quæst.* 2. Item glossa *in leg. Et ex diverso in ver. Non habendam, ff. de rei vendicat.* Abbas *hic num.* 7. *vers. Distinguendum est, & num.* 13. Jason. *in leg. Apud Julianum*, §. *Fructus, ff. de legat.* 1. & sequitur Rota apud Put. *decis.* 383. *num.* 5. *& decis.* 1170. *num.* 1. *par.* 3. *divers.* ubi quod intrusus in beneficio teneatur restituere etiam fructus, quos percipere potuisset, sicut violentus. Et idem servat quando spoliator non habet justam causam, quando spoliavit, ut *in decis. ult. de restitut. spoliat. in antiq.* Put. *ubi suprà.*

Quo verò ad remedia, quæ dantur adversus malæ fidei
65 Possessorem ad restitutionem fructuum. Distinguendum est : nam aut quæritur de fructibus perceptis, aut percipiendis. Si de perceptis, refert an adhuc extent, vel sint consumpti. Si extent, peti possunt rei vendicatione ; Si sunt consumpti ; conditione sine causa vel injusta, ut est casus, *in l. Mala fide, cod. de condict. ex lege, & in l. Adversus, ibi, Sed extantes quidem vendicari, consumptos verò condici posse proculdubio est, cod. de crimin. expilat. hæredit.* Item de consumptis agi potest rei vendicatione perindè, ac si extarent
66 quia ex quo erat malæ fidei possessor, & sic sciebat, seu scire debebat, illos fructus non esse suos, utique eos consumendo dicitur dolo desiisse possidere ; & ideò rei vendicatione illos restituere tenetur, ut *in l. Qui dolo & in l. Parem, ff. de reg. jur.* nam pro possessione dolus est, ut dicitur *in d. l. Qui dolo* ubi gloss. unita exemplificat in convento rei vendicatione, vel petitione hæreditatis. Adverte tamen, quia hoc casu propter dolum, & malam fidem datur rei vendicatio utilis, non directa, arg. *l. Electio*, §. *Si is quam, ff. de noxal.* & declarat gloss. *in d. l. Mala fide, & l. Qui dolo*, & Bero. *hic num.* 34. *vers. Item de consumptis.*

Rursùs contra malæ fidei possessorem ad consumptos agi
67 potest etiam conditione furtiva tanquam contra furem, quia fur dicitur rem alienam scienter contrectando, *l.* 1. *ff. de furt.* juncta *ibi. In rem*, §. *final. ff. de condict. furt.* quia contra furem omnis actio degenerat, ut §. *Sic itaque, Instit. de action* Bero. *ubi suprà, vers. Item contra.* Quin imò malæ fidei Possessor fructus percipiendo, non facit furtum &
68 tenetur furti, ut est casus *in d. l. Mala fide*, & ibi Salicet. *in summario, cod. de condict. ex lege.*

De fructibus autem percipiendis, qui nunquam fuerunt
69 in rerum natura, malæ fidei possessor sine titulo convenitur Officio Judicis, ut §. *Illorum, Instit. de Offic. Judic.* gloss.
70 Bald. Salicet. & Paul. de Castro *in l. Domum, cod. de rei vendic.* Abb. *hic num.* 7. *vers. De percipiendis autem*, & Bero. *d. num.* 34. *eod. vers.* Rota *dec.* 117. *c. num.* 3. *par.* 3. *divers.* Nam rei vendicatio non datur, quia nihil extat, ut supra, nec condictio sine causa, quia nihil ad eum pervenit, arg. *d. l. Si eum servum, & l. Me & Titium, ff. si cert. petat.*

Secunda conclusio. Malæ fidei Possessor cum titulo tenetur de omnibus fructibus perceptis, sed non de percipiendis,
71 quia titulus eum excusat, ut *l. Si fundum, cod. de rei vendicat.* ibi *Fructus quos cum mala fide percepisse fuerit probatum aditus Præses Provinciæ restituere jubebit*, ubi glossa *ult.* & Bart. *num.* 9. ideò dicit, *percepisse*, quia de percipiendis non tenetur propter titulum quem habet. Idem tenet gl. *in l. Sed & partus in v. Potuit ff. de evoquod met. cau. & in l. Si navis* §. *final. in verb. Generaliter in l. Fructus non modo in v. Potuerunt, & in l. Et ex diverso in ver. Non habendam, ff. de rer. vendicat.* Item glossa *in cap. Non liceat Papæ, il primo in fine* 12. *quæst.* 2. Speculat. *in tit. de fructibus, & interesse*, §. *Scias igitur num.* 3. *&* 4. Bart. *in d. l. Fructus non modo num.* 1. *in* 1. *oppos.* Bald. *in d. leg. Si fundum num.* 2. *in* 5. *notab. & in* 5. *opposit.* & ibi etiam Angel. *num.* 3. Hostiens. *in cap. Cùm causam, ad finem supra de offic. Judicis delegat.* ubi etiam Jo. Andr. *num.* 8. & Abb. *num.* 5. & hic tenent glossa *ult.* Hostiens. *num. ult.* Butr. *num.* 1. Cardin. *num.* 1. *ad fin.* Anchar. *num.* 12. Imol. *num.* 5. & Abb. *num.* 7. Ex quibus constat hanc esse communem opinionem ; licèt Cynus *in d. leg. Certum num.* 3. *in fin.* Paul de Castro *in d. l. Si fundus num.* 3. *Cod. de rei vendicat.* & al i nonnulli opinati fuerint malæ fidei possessorem teneri indistinctè ad restitutionem fructuum, qui percipi potuerunt, sive titulum habeat, sive non. Sed benè ; quia jura per eos allegata loquuntur apertè in malæ fidei possessore, qui titulo caret.

Fallit tamen supradicta conclusio in quatuor casibus, in quibus malæ fidei possessor cum titulo etiam de percipiendis 72
tenetur, quos ponit gloss. *ult. in d. l. Si fundum, C. de rei vendicat.* & Abb. *hic num.* 7. *ante medium, vers.* Et *communiter excipiuntur quatuor casus.* Primus est in eo, qui in fraudem creditoris emit, *l. Ait Prætor*, §. *Per hanc, ff. de his, quæ in fraud. credit.* Secundus in eo, qui sciens emit contra legis interdicta, *l. Quemadmodum, Cod. de Agricol. & censit. lib.* 11. Tertius in eo, qui emit à fisco non solemniter vendente, *l.* 1. *C. de fid. instrum. & jur. Hastæ lib.* 10. *l. Videamus*, §. *Item, ff. de Usur.* Quartus in emente per metum, *d. l. Sed & partus, ff. Quod med. caus.* Et quamvis Ultramontani teneant oppositum, tamen glossa præallegata communiter tenetur, ut inquit Bart. *in d. l. Et ex diverso n.* 11. *ff. de rei vendicat.* addit gloss. & quintum casum, videlicet in eo, qui studiose putatur fructus maturos 73
corrumpi, & consentit gloss. Jo. Andr. *in cap. Non liceat Papæ, in ver. Et cum fructibus*, ibi vel qui culpa sua non sunt percepti 12. *qu.* 2. Sextum addit Bero. *hic n.* 34. *vers. Fallit tamen*, videlicet in eo, qui mala fide possidet rem 74
minoris etiam cum titulo, de quo est gloss. *in l. Patri profito*, § *Item ex diverso in ver. Fructibus, ff. de minor.* per illum tex. juncto §. *Præcedenti*, quam glossam ad hoc pro singulari allegat Romanus *in singulari* 542. Quibus addo Crescentium *decis.* 8. *de caus. possess. & proprict.*

Cæterum quatuor primi casus excepti reducuntur omnes ad unum, videlicet quando titulus est infectus, & à jure 75
reprobatus, tunc enim habetur pro non titulo ; ac proindè malæ fidei possessor non excusatur à restitutione fructuum, qui percipi poterant, ut declarant Hostiens. *in cap. Cùm causa, ad fin. supra de offic. Deleg.* post eum Joan. Andr. *ibid. n.* 8. & Abb. *nu.* 9. & idem Abbas *hic nu.* 7. Fulgos. *cons.* 190. *Visis toto processu n.* 4. *vers. Ad secundum autem, & cons.* 136. *Quia ex facto n.* 2. *vers. Ad secundum*, & ita reduci omnes ad hunc casum advertunt Faber. *in d. l. Certum, C. de rei vendicat.* & Joan. Garz. *in tract. de expens. cap.* 23. *num.* 43.

Sed numquid malæ fidei possessor teneatur restituere dis- 76
tributiones quotidianas ; quas residendo, & divinis interesfendo percepit, quasve percipere potuisset. Non videtur quia distributiones quotidianæ non computantur inter fructus, nec fructus dicuntur, *cap. Licet, vers. Nolumus autem, ut* 77
distributiones quotidianæ infra de præben. & in cap. de Cleric. non residen. lib. 6. *& in cap. final. de concess. præben. eodem libro*, & in Extravag. *Cùm nonnullæ, la prima, vers.* Præterea *de præben.* plenissimè Oldrad. *consil.* 118. Ex *virtute gratiæ*, Joan. Andr. *in Rubrica de concess. præben.* qui transtulit integrum consilium Oldradi, autore tacito, Felin. *in cap. Ad aures n.* 14. *de rescript.* & censuit Rota in quamplurimis decisionibus, quas cumulat Gonza'ez *ad reg.* 8. *Cancellariæ in proœm.* §. 7. *num.* 154. & addentes *ad decis.* 576. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 3. *recent.*

Et meritò, quia distributiones nihil commune habent cum corpore beneficii, sed dantur ratione servitii, & in merie- 78
dem sollicitudinis divinorum officiorum, *d. c. unico, de*

Cler. non resid. lib. 6. & quandoque Manualia, quandoque
79 Victualia appellant, ut ibidem, *& in c. De cætero eod. tit. in hac compilat. & d. c. Licet infra de præb.* Felin. *in c. Cum olim in princ. de rei vendic.* Item debentur pro opere
80 diurno, & ratione laboris impensi in vinea Domini, & dantur tanquam merces, Paris. *consil.* 33. *nu.* 3. *vol.* 4. Gigas post alios *consil.* 14. *c. num.* 6. *&* 13. Rota *decis.* 309. *num.* 16. *&* 17. *part.* 7. *recent.* Buratt. *decis.* 193. *num.* 18. *dignus est autem operarius mercede sua*, 1. ad Timoth. 5. *c. Quicumque* 12. *quæst.* 2. nec denario fraudari debent in vinea Domini operantes, *cap. final. De magistris.* Item *os bovis ligari non debet triturantis*, Deuteron. 25. *cap. Ecclesias, vers. Item non alligabis* 13. *quæst.* 1. *cap. Extirpandæ, de præbend.* Et qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede, *cap. Cùm secundum, de præbend. cap. Charitatem* 12. *quæst.* 2. Hoc justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium, *& c. Ecclesiasticis eadem causa, & quæst. & cap. Clerici* 1. *qu.* 2. *Nemo enim militat stipendiis suis*, 3. ad Corinth. 9. *c. Ex his* 12. *quæst.* 1. *& c. Cùm ex officii,*
81 *de præscript.* Quin imò non videtur quis fraudandus mercede laboris, etiamsi de facto officium occupaverit, ut probat text. *in l. Titio, ff. ad municipal. & de incol.* ubi exercens ministerium alteri demandatum sub certo salario, potest ac debet salarium illud consequi. Facit tex. *in l.* 1. *in* 1. *responso, ff. Si mensor fals. mod. dixer. & in l. cum duobus, Si locando*, ibi, *Pretium enim operæ est, ff. Pro socio*, cum aliis in puncto allegat. per Franc. Vivium *in Silva commun. opin. in ver. Distributio opin.* 594. *num* 5. *vers. Quod datur pro servitio.*

Potissimum autem hæc vendicant sibi locum in iis distri-
82 butionibus quotidianis, quia cùm in ipsis acquirendis magis sit elaborandum, indè est, ut plenius acquirantur, quàm fructus præbendæ, adeò ut Clericus, quamvis de fructibus beneficii testari nequeat : tamen cùm distributionum sit absolutus Dominus, de illis benè testari possit, ut post Guillelm. in Extravag. *Suscepti*, Joan. XXII. firmat Gemin. *in cap. unico*, §. *Qui verò n.* 3. *in* 3. *notab.* & ibi etiam Franc. *n.* 4. *de Clericis non residentibus lib.* 6. Ludovic. Bologn. in addit. ad Joan. de Anan. *cons.* 87. *sub. num.* 5.

Sed his non obstantibus, Rota Æquissimè resolvit : malæ fidei
83 possessorem, teneri & condemnandum esse ad restitutionem quotidianarum distributionum, quas inserviendo & Divinis interessendo percepit : etiamsi ex parte impediti, nulla præcesserit protestatio, Cassador *decis.* 6. *num.* 3. *de præbendis.* Puteus *decis.* 383. *num.* 7. *lib.* 1. Rota *decis.* 618. *num.* 1. *parte* 1. *& decisione* 1170. *parte* 3. *divers.* Coccin. *decis.* 21. *num.* 3. *&* 4. & sequuntur Gonzales *ad reg.* 8. *Cancellariæ in proœmio*, §. 7. *num.* 161. *versiculo quartò limita* & Gratian. *disceps. forens. cap.* 591. *num.* 4. idque jure optimo, ne ex facto & culpâ suâ malæ fidei possessor locupletetur cum aliena jactura, ut per Puteum *dictâ decisione* 383 *num.* 8. & Coccin. *dictâ decisione* 21. *num.* 2. & quia licèt in valore fructuum non computentur distributiones quotidianæ, Rota *decis.* 33.
84 *num.* 2. *de sent. & re judicata & decis.* 39. *num.* 1. *de præb. in antiq.* (in quibus terminis loquitur Oldradus, Joannes Andreas & Felinus in locis suprà citatis :) tamen hujusmodi distributiones comprehenduntur sub fructibus. Aliud enim est
85 dicere, quòd distributiones quotidianæ comprehenduntur sub valore fructuum & non comprehenduntur ; & aliud, quòd sint de fructibus & sint ; quia tales distributiones quotidianæ dantur residentibus Canonicis : etsi Canonicus esset impeditus haberet illos. Ratio ergò postulat & æquitas suggerit, ut sub nomine fructuum comprehendantur : quæ sunt formalia verba Mohedani *decis.* 6. *num.* 2. *&* 3. *de præbendis* ; & sequitur Rota *dec.* 1170. *num.* 2. *parte* 3. *divers.* & propterea condem-
86 natus ad restituendos fructus Canonicatûs & præbendæ : censetur etiam condemnatus ad restituendas distributiones quotidianas, ut resolvit ibi Mohedanus : dicens *num.* 1. hunc esse communem stilum & Practicam Rotæ, ut in causis Benefic a-libus super Beneficiis Capitularibus, non fiat alia condemnatio : nisi cum fructibus perceptis ; & sub verbo *fructibus*, semper comprehendantur distributiones quotidianæ ; & apud Puteum *dictâ decisione* 383. *numero quinto & sexto, libro primo & dictâ decis.* 618. *parte* 1. *divers.* Gonzal. & Gratian. *locis citatis.*

Nec obstat quòd distributiones quotidianæ sint mercedes
87 servitii & laboris diurni : quoniam, ut dicitur verbis respondet Cassador *dictâ decis.* 6. *num.* 1. *de præbendis* ; si Canonicus non esset Canonicus aut non reputaretur pro Canonico : proculdubio eos non habuisset, quia tanquam tali cum stallo in Choro & loco in Capitulo concessæ fuerunt : undè quas absque titulo perceperat ; tenebatur restituere. Idem ergò si cum titulo reprobato & sine Juris fomento, quia hæc paria sunt, lege *Nulla, ff. de autor. tutor. cap. de Clem. non resid.* Facit etiam cap. *Constitutus de Procur.* ubi non est differentia quòd non sit constitutus Procurator vel quòd minus sufficienter
88 constituatur. Et ita Abbas ibi colligit. Pro hoc facit, quia negari non potest quin rem alienam contrectaverit furtum com 89
mittendo vel rapinam, ut dicitur in cap. *Dudùm, ille secundò de elect.* Sciebat namque aut scire debuit (cùm Juris ignorantia non relevet, leg. *Leges, cod. de legibus*) quòd non erant suæ nec ei debitæ distributiones : nisi esset institutus, *reg.* 1. *de regalis Juris lib.* 6. & quòd vitiosè percipiebat quod Canon prohibet, cap. unico *de eo qui mut. in possess. caus. rei serv. eodem libro* ; quòdque ad alium spectabant, lege *Cum* 90
quæreretur, cod. Undè vi & necessè habebat injustè habita restituere. Quoniam non sufficit hujusmodi dæmonium agendo pœnitentiam in sola oratione & jejunio ejicere, ut inquit
91 Hostiensis in dicto cap. *Dudùm num.* 17. & illud de servitio personali non excludit, quin in casu dicto cap. *unici de Cler. non resident. lib.* 6. cogatur ad restitutionem distributionum quarum dominium non acquisivit nec suas fecit. Et idem esse debet in omni casu malæ perceptionis, non considerato quòd servivit & laboravit ; & quòd os bovis triturantis ligari non debuit, cap. *Extirpandæ post princip. de præbendis*, quia labor attenditur à Jure in habentibus legitimum ingressum & residentibus in casibus, locis & temporibus permissis ; non in prohibitis : aliàs præstiret peccandi occasionem contra dictum caput unicum *de eo qui mut. in possess.* & lege 2. *cum simil.* 92
cod. de indict. vidiuit. tollen. Hactenùs verba Cassadori in prædicta decisione : quibus adde quòd gerens negotia mea, me invito : mercedem prætendere non potest, quia nec expensas repetit : licèt utiliter gesserit, lege finali, *cod. de negot. gest.* facit textus in lege *Qui aliena*, §. *Libertos* & in lege *Ex duobus ff. eodem.*

Non obstat textus in dicta lege *Titio, ff. ad municipal. &* 93
de incol. quia loquitur in præsentatore seu intimatore cujusdam supplicationis ; & sic in nudo ministerio facti in quo nulla erat electa industria personæ ; sed effectus operæ, prout illum textum declarat Baldus in cap. *Ex parte, ille secundò num.* 15. *de rescriptis.* Hæc de distributionibus perceptis.

Quo verò ad percipiendas : tametsi Rota semel atque iterùm 94
cenluerit, malæ fidei possessorem teneri restituere etiam distributiones quotidianas : quas Divinis interessendo percipere potuisset etiam nulla præcedente protestatione, ut refert Cassador in præallegata decisione 6. *num.* 3. *de præbendis.* Posteà tamen censuit spoliatum protestari debere quòd spoliator aut residet & Divinis interfit ; aut possessionem dimittat. Et hanc consuetudinem Rota aliàs instar veterum Prætorum, edicta Interpretantium optimâ ratione decrevit, argumentum legis *Jus autem, ff. de Justitia & Jure* & introduxit ad effectum, ut quis teneatur ad distributiones quotidianas quas percipere 95
potuisset, ut de iis protestatio fieret : ut patet in decisione 1170. *num.* 5. *part.* 3. *divers.* Et hunc usum posteà semper retinuit : videlicet ut quoad distributiones perceptas, nulla requiratur protestatio ; sed tantùm quoad illas quæ percipi potuissent, ut clarè distinxit in decisione 618. *num.* 1. *parte* 1. *divers.* & apud Puteum *dictâ decisione* 383. *lib.* 1. & Coccin. *dictâ decisione* 21. & sequitur Gonzal. *super reg.* 88. *in proœmio* §. 7. *num.* 161. *vers. Quartò limita* ; & pro his competit Officium Judicis, ut dicitur in dicta decisione 1160. *num.* 2. & de percipiendis intelligi debet *decisione* 262. *num.* 3. *& decisione* 284. *num.* 1. *part.* 3 *recent.* Et quamvis in casu Mohed. dicta decisione 6. ageretur de distributionibus perceptis : tamen ibi potius admitit protestationem non fuisse necessariam, dum *num.* 3. formaliter dixit : maximè quia iste præsentans litteras, protestatus est quòd si non admitteretur &c. nam dictio *maximè* ostendit idem juris esse si protestatus non fuisset, ad legem 1. §. *Vel maximè, ff. de collat. bonor.* & lege *Scire etiam oportet*, §. *Sed etsi maximè, ff. de excusat. tutor.*

Alios casus in quibus non requiritur dicta protestatio, re- 96
censet addentes ad Buratt. *decisione* 694. *numero* 11. *&* 12. post Gonzalem §. 7. *num.* 160. *&* 161. *in quarta & quinta limitatione.*

Circa tertium membrum principale, videlicet quandò quis 97
à principio fuit bonæ fidei possessor & ex post facto effectus est 98
malæ fidei, Abbas hic *num.* 9. distinguit sic : aut supervenit 99
mala fides cum personarum mutatione, ut quia hæres habet malam fidem cùm defunctus haberet bonam ; & tunc hæres propter suam malam fidem fructus suos non fait : hæc enim mala fides superveniens cum mutatione personarum, impedit fructuum acquisitionem in eo qui sciens : cœpit rem alienam possidere, ut lege *Hæres ejus in principio, ff. de usucap.* & lege *Quæritur, ff. de acquir. rei domin.* & tradit Bart. in dicta lege *Et ex diverso num.* 9. *ff. de rei vendicat.* & hic notant Bellamera *num.* 18. Butrius *num.* 12. *ad finem*, Imol. *num.* 7. Abbas, *dicto numero* 9. & Bero, *numero* 35. Menoch. *de recuperanda possessione, remedio* 16. *numero* 615. & nullus discrepat.

Aut mala fides supervenit absque personarum mutatione ; 100
& tunc Doctores non conveniunt ; quidam enim arbitrantur eum qui incepit bonâ fide possidere : indistinctè facere fructus suos, sive superveniat mala fides vera, ut quia emit rem ab eo quem Dominum reputabat ; & posteà scivit eum non esse

fructuarius messem, *ff. Quibus modis usufruct. amit.* ubi parificantur fœnum cæsum, spica incisa, uva adempta & oliva excussa.

31 Civiles dicuntur, qui non principaliter nascuntur ex re; sed ex provisione hominis: hoc est propter usum rei, Jure
32 Civili percipiuntur; ut sunt pensiones domorum, usuræ, vecturæ navium, mercedes jumentorum, operæ servorum & aliæ hujusmodi obventiones, ut probatur in lege *Domum, cod. de rei vendicat.* & in lege *Si novis, ff. eodem*, juncta lege *usuræ ff. de verborum significatione* & lege *usuræ, ff. de usuris.* Abbas hic *num.* 3. *versiculo Sed dic clarius.* Et quamvis Menoch.
33 *de arbitr. dicto casu* 210. *num.* 29. existimet hanc denominationem fructuum civilium commentitiam esse; nec ullo Jure probari contra ea quæ scripserat in tractatu *de recuperanda possessione, remed.* 15. *quæst.* 40. *num.* 577. tamen verè dici possunt fructus civiles seu legales, quia sunt à Jure introducti & inventi; ideòque non dicuntur fructus simpliciter; sed ut legitur in dicta lege *Usuræ*: vicem fructuum obtinent & in lege *Prædiorum, ff. de usuris*: pensiones pro fructibus accipiuntur. Undè non sunt fructus propriè, sed fictè; & sic legis ministerio adinventi, quia lex est illa quæ fingit; non autem natura, lege si fortè, *ff. de Castrens. pecul.* Et ideò accessiones civiles vocantur per glossam in dicta lege *Si navis* in verbo *Percipitur, ff. de rei vendicat.* & in dicta lege *Usuræ in glossa finali, ff. de verborum significatione*, ut benè hic per Bero *num.* 9. *versiculo Fructus civiles sunt.* Nec refert quòd
34 aliqui recenseant pensiones domûs inter fructus industriales, ut Bald. in lege *Si traditio in fine, cod. de act. empt.* ubi eos industriosissimos appellat & alii quos refert Rota in Romana pecuniaria, 29. Aprilis 1598. coram Blanchetto & 20. Junii 1594. coram Penia. Quoniam idcircò eos sic appellant, quia proveniunt ex provisione hominis: id est ex præcedente contractu locationis vel alterius obligationis: verè tamen natura illos non producit, nec sola hominis industria; sed magis legalis autoritas; nec talis industria versatur circa laborem & culturam quæ tribuit titulum pro fructibus irrevocabiliter acquirendis: à qua speciem & denominationem sumunt fructus industriales. undè Baldus & alii qui hos fructus nuncuparunt industriales: impropriè sunt locuti, ut post Guttier. *de tutela, cap.* 23. *num.* 5. *Advert. tit.* Rota *decis.* 3. *num.* 56. *parte* 7. *recent.* licèt fateantur fructus civiles magis accedere natura-
35 libus quàm industrialibus, ut tradunt Alexander *cons.* 144. *circa primum num.* 7. *lib.* 5. & *cons.* 181. *in causa & lite num.* 9 *lib.* 2. ubi quod sunt ad similitudinem naturalium, Rota
36 *dictâ decisione* 3. *num.* 41. Et quidquid sit in pensionibus domorum: certè in pensionibus Ecclesiasticis res est extra dubium, quia in his nec considerari potest industria quæ perpenditur in locandis domibus & constituendis censibus & ex qua desumitur, ut afflictus & fructus civiles dicantur industriales; cùm pensiones Ecclesiasticæ nullâ hominis industriâ seu ministerio percipiantur; sed ex solo titulo reservationis Apostolicæ, ut per Rotam *dictâ decisione* 3. *num.* 58.

37 Præmittendum secundò, malæ fidei possessorem dici verè & Juris præsumptione.

38 Malæ fidei possessor verè is dicitur qui rem possidet, quam pro certo scit esse alienam & ad alium pertinere, cap. *Si virgo* 34. *quæstione secundâ, capite finali*; & ibi Doctores *de præscriptis*, Innocent. & Abbas in cap. *Vigilanti, eod. tit.* Joannes Andreas *in regul. possessor. de regul. Juris lib.* 6. Bald. *in Authen. ad hoc, de Usur.* Abbas *hic num.* 15. & Bero.
39 *num.* 17. & ad hanc speciem refertur etiam is qui scit rem pro certo non esse suam; quoniam scire debuit esse alienam; & ideo verè dici potest malæ fidei possessor, ut *l. fin. cod. Undè vi*, ubi occupans possessionem vacantem tenetur eam Domino restituere, sicut prædo & fur, *cap. Si quid invenisti*, ubi August. *Si quid invenisti & non redidisti, rapuisti & cap. Multi*, ubi dicitur peccatum esse simile rapinæ si quis inventa non reddat, 14. *quæst.* 5. Bero. *ubi suprà vers. Item dicitur.*

40 Malæ fidei possessor juris præsumptione is dicitur, cum quo super re, seu dominio rei lis fuit contestata, *leg. Sed & si lege, §. Si ante litem. ff. de petit. hæredit. l. Nemo ambigit, C. de acquirenda possessione, l.* 1. *C de fructibus & litis expensis*, Abb. *hic num.* 15. *vers. Quidam est malæ fidei possessor juris præsumptione*, Bero. *num.* 17. *in fin.* & latiùs dicam infrà in 3. *membro principali num.* 108.

41 An autem per solam denunciationem de re aliena factam possessor constituatur in mala fide, vide hic per Imolam *n.* 9. Abb. *num.* 16. & Bero *num.* 20. benè distinguentes inter eum, qui habet titulum & eum qui non habet.

42 Et contra verò bonæ fidei possessor dicitur, qui ignorat se alienum possidere, sed cogitationem dominii possidet *d. cap. Si virgo* 34. *quæst.* 2. ubi est text. Bart. *in l. Apud antiquos in* 2. *notab.* & ibi etiam Bald. *num.* 6. *C. de furtis*, Abbas *hic num.* 15. & Bero. *num.* 19. Item qui credit tradentem esse Dominum, bonæ fidei possessor dicitur, Bart.
43 *in l. Si existimans, ubi est casus, ff. pro soluto*, Bero. *ubi supra.*

His ita constitutis de quatuor principaliter est quærendum, 44
prout distinguunt Bart. *in l. Et ex diverso num.* 6. & 9. *ff. de rei vendic.* Butr. *hic num.* 11. Abb. *num.* 3. *in fin. vers. His præmissis*, & Bero. *n.* 16. *vers. Proclariori.*

Primum est de bonæ fidei possessore, qui semper fuit in bona fide, an faciat fructus suos & quos restituere teneatur. Secundum de malæ fidei possessore, qui semper fuit in mala fide. Tertium, de possessore, qui ab initio fuit in bona fide & ex post facto factus est malæ fidei. Quartum de eo, qui ab initio fuit malæ fidei, deindè factus est bonæ fidei. Rursùs quidam possident cum titulo putativo, quidam sine titulo. Item quidam cum violentia, quidam sine violentia & de his omnibus est videndum.

Circa primum membrum principale ex dictis Abbatis *n.* 4. colliguntur conclusiones infra scriptæ.

Prima conclusio est: possessor bonæ fidei semper sine ti- 45
tulo facit fructus industriales suos & naturales in quantùm eos consumpsit, sed naturales extantes & non consumptos nunquam facit suos, ut. *l. Fructus percipiendo, ff. de usus* & vult glossa *ult. hic*, & *in d. l. Et ex diverso in ver. Habendam, ff. de rei vendicat.* & *in §. Si quis à non Domino, in ver. Fructus, Institut. de rerum divis.* Innocent. *in cap. In litteris num.* 4. *vers. Vel etiam si esset bonæ fidei possessor supra eod.* Butr. *hic num.* 12. Abb. *d. num.* 4. & Bero. *num.* 46. Si verò habuit titulum, tunc fructus omnes 45
facit suos etiam naturales non consumptos: & ita intelligi debet text. *in l. Bonæ fidei, ff. de acquiren. rerum domin.* Et hoc placuit Oldrad. & Jacob. de Arena. quos refert, & sequitur. Bart. *in d. l. Et ex divers. num.* 1. *ff. de rei vendicat.* Butr. *hic num.* 12. Anchar. *num.* 9. Imola *num.* 12. Bero. *num.* 23. & *seqq.* Felin. *in cap. De quarta n.* 30. *de præscrip.* Albert. de Rosate *in d. l. Fructus percipiendo num.* 1. Fulgos. *in leg. Fructus non modo num.* 9. *ff. de rei vendicat.* Imola *in l. Nesennius, §. Fundum n.* 3. *ff. eodem*, Igneus *in l.* 3. *§. Si conditioni à num.* 35. *usque ad* 40. *ff. ad Sillan.* Afflict. *decis.* 240. *num.* 1. & sequuntur communiter hodiè moderni, ut Abbas hic testatur *n.* 4. *Si verò habuit titulum*, licet glossa *ult. hic* & antiquiores communiter dixerint bonæ fidei possessorem fructus naturales nunquam suos facere, sed teneri restituere universos, sive extantes, sive consumptos per textum *in d. l. Fructus percipiendo, ff. de usur.* & ad textum *in dict. l. Bonæ fidei*, conabantur respondere, sed non benè. Quòd esset intelligendus de fructibus industrialibus, quod non procedit, quia obstat littera illius textûs ubi non tantùm eos qui diligentia & opera ejus provenerunt, sed etiam omnes & sic etiam naturales, quos natura ipsa producit sine ulla hominis industria & cultura, ut dictum est suprà in evidentialibus, *num.* 19. quod latiùs prosequitur hic Bero. *à num.* 26.

Nec obstat *d leg. Fructus percipiendo*, quia intelligi de- 47
bet de fructibus naturalibus extantibus, quos bonæ fidei possessor etiam cum titulo non facit suos, non autem de consumptis. Ratio est, quia quod operatur industria & cultura
in fructibus industrialibus, ut *in d. l. Fructus*, & *in d. l.* 48
Bonæ fidei cum similib. hoc operatur consumptio in naturalibus, arg. *l. Nam etsi fur. l. Si à furioso in fin. l. Si ergò, l. Si filius, & l. Non omnis, §. Pupillus, ff. Si cert. pet.* ubi per consumptionem mutuum reconciliatur & id quod meum effectum non erat, post consumptionem meum efficitur, quamvis haberem causam à malæ fidei possessore, ac etiam à fure & à prædone, *l. Quæsitum in fin. ff. de acquir. possess.* ut benè hic per Bero, *num.* 23.

Secunda conclusio est: Bonæ fidei possessor etiam sine 49
titulo suos facit fructus civiles, quos facto, provisione, seu diligentia sua percepit, eò quòd ipse laboravit & ei solvens liberatur, ut *in l. Si Urbana, ff. de condict. indebit.* Et ita à fortiori per illum textum voluit Innoc. *in d. cap. In litteris num.* 3. *in fine, vers. Nisi fortè suprà eodem* Bart. *in d. l. Et ex diverso num.* 5. Nam si malæ fidei possessor tales fructus civiles facit suos, licèt revocabiliter, quia tandem tenetur illos restituere: ergò multò magis bonæ fidei possessor etiam sine titulo; & sequuntur Butr. *num.* 12. Anchar. *num.* 5. & Bero *num.* 23. *vers. Secunda sit conclusio.*

Tertia conclusio est: Possessor bonæ fidei facit etiam suos 50
fructus civiles, quos diligentia & opera vel contractu alterius percipit propter bonam fidem, sed ei solvens non liberatur, nisi habuerit justam causam solvendi, ut distinguendo declarat Bart. *in d. l. Si Urbana num.* 4. *ff. de condic. indebit.* & post eum Abbas *hic num.* 5. *vers. Aut bonæ fidei possessor.* & latè Bero *numer.* 24. *vers. Tertia sit conclusio*, Angel. *in §. Si quis à non Domino num.* 4. *Instit. de rer. divis.* Menoch. *de recup. possess. remed.* 15. *num.* 624. similis distinctio fit in malæ fidei possessore, ut patebit infrà *num.* 63. & de pensionibus Ecclesiasticis vide quod infrà dicam *num.* 123.

Hactenùs dictum est, an & quando bonæ fidei possessores 51
faciant fructus suos: nunc inquirendum, an & quando te-

neantur illos restituere, & qua actione & ex dictis Abbas, *hic num.* 6. facio infra scriptas conclusiones.

Prima sit conclusio: In illis casibus, in quibus bonæ fidei Possessor non facit fructus suos (quod regulariter contingit in naturalibus) si tales fructus extent, & non sint consumpti illos restituere tenetur eo modo, quo rem ipsam, seu capitale, & consequenter rei vendicatione, gloss. magna *in princ. Instit. de Offic. judic.* Et ita potest intelligi text. *in leg.*
52 *Cùm in rem, ff. de rei vendic.* Si verò tales fructus non extent, quia consumpti sint, non dolo malo, sed bona fide, quoniam præsupponimus possessorem semper esse bonæ fidei: tunc vendicari non possunt ex quo non extant in rerum natura, & possessor consumptione effectus fuit Dominus se-
53 cundum ea, quæ dicta sunt suprà *num.* 46. & 47. & rei vendicatio non datur contra Dominum, sed ipsi Domino, ut *d. l. In rem*, & *l. unic. cod. de alien. judic. mutan. causa facta.* Verum si Possessor ex hujusmodi fructibus consumptis factus sit locupletior, tunc contra eum ex æquitate agi poterit, *l. Si me, & Titium, ff. Si cert. pet.* videlicet ad æstimationem eatenus, quatenus locupletior factus sit condictione sine causa: Vel meliùs fortè certi condictione generali, *l. Certi condictio*, cùm ibi notat. *ff. Si cert. petat.* juncta *d. l. Si me, & Titium*, Abbas *hic num.* 6. & Bero *num.* 29. *vers. Prima sit.*

54 In dubio autem bonæ fidei possessor, qui fructus naturales consumpsit, non præsumitur ex illis factus locupletior, ut voluit Angel. *in l. In insulam, §. Factus num.* 1. *ff. solut. Matrim.* & *in cons.* 160. *Domina Catharina in fine* & *cons.* 123. *super primo puncto numer.* 2. *in fine*, Alexand. *in l. Mulier, §. Cùm proponatur in fine, ff. Ad Tabell.* cum quibus videtur transire Bero. *hic num.* 30. licèt contrariam tenuerit idem Angel. *in l. Utrum num.* 4. post glossam 1 ibi *ff. de petit. hæred.* Tu vide Menoch. *de præsumptione tom.* 2. *lib.* 6. *præsumpt.* 27. *num.* 6. ubi plures citat pro utraque sententia: & primam dicit satis apertè probari *in l. In Pupillo ff. de solut.* quam etiam probat aliis pluribus relatis Thom. Sanchez *super Decalogo tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *n.* 37. 38. & 39.

55 Secunda sit conclusio, quòd in illis casibus, in quibus bonæ fidei Possessor facit fructus suos, non tamen facit illos suos irrevocabiliter, quia si extant & non sunt consumpti, tandem tenetur eos restituere, ut *l. Certum*, ibi bonæ fidei verò extantes, *codice de rei vendicat.* & *§. Si quis à non Domino, Instit. de rerum divis.* ubi si posteà Dominus supervenerit & fundum vendicet, de fructibus ab eo consumptis agere non potest. Ergò à contrario sensu potest de non consumptis. Ad idem text. *in l. Bonæ fidei, ff. de acquir. rerum domin.* ibi suos interim facit, quia quoad fructus attinet, loco Domini penè est, & cum misterio dixit, loco Domini penè est, ut innueret eum non effici perfectè, & irrevocabiliter Dominum. Item dixit, suos interim facit, id est, ut notat ibi glossa *in ver. Interim, il. secundo*, donec durat bona fides, ad significandum dominium hoc esse revocabile.
56 Et quamvis illos extantes non teneatur restituere per viam actionis, puta per rei vendicationem, quæ hoc casu competere non potest, ut proximè dictum est *num.* 53. nihilominùs ad illorum restitutionem cogi potest per Officium Judicis ex quadam æquitate: nam cùm ex re mea bonæ fidei Possessor factus sit locupletior, & fructus extantes ex re mea penes se habeat, æquitas postulat, ut illos mihi restituat; & ideò cùm actio mihi non competat, succurritur per Officium Judicis, quod imploranti est impertiendum, quoties Judici æquum videbitur, argum. *d. l. Si me & Titium*, juncto, *cap.* 2. *de Offic. judic.* & text. *in l.* 4. *§. Hoc autem judicium*, cùm ibi notatis, *ff. de dam. infect. l.* 1. *ff. de jurisdict. omnium judic.* dixi *in cap. Quoniam à num.* 34. *usque ad num.* 38. *infrà de decim.* & ita determinat Innocent. *in cap. In litteris num.* 1. *vers. Si autem supra eod.* nam posteaquam firmavit bonæ fidei possessorem facere fructus industriales suos sive habeat jus, sive non per jura ibi allegata; posteà subdit, quòd si aliquid de fructu remanserit penes ipsum, postquam constiterit, quòd proprietas ad alium pertinet, Officio Judicis id restituendum est, *l. Certum, §. Bonæ, cod. de rei vendicat.* quod etiam repetit *n.* 4. *vers. Vel etiamsi esset.* Idem tenet Bartol. *in d. l. Et ex diverso num.* 1. *ff. de rei vendicat.* Bald. *in l.* 2. *num.* 6. *vers. Sed quod si fructus extent, cod. de fruct. & lit. expens.* ubi quòd bonæ fidei Possessor tenetur ad fructus extantes, etiamsi sint commixti cum aliis ejusdem speciei, puta frumentum cum frumento, argum. *l. In nave, ff. locat.* Idque vel condictione sine causa vel Officio Judicis mercenario *l.* 4. *§. Post litem, ff. finium regundor.* & hic firmant Butr. *num.* 12. *vers. Si autem quæritur*, Abb. *num.* 4. Et est communis opinio, ut attestatur Bero. *d. num.* 30. *vers. Posset tamen opinio*; licèt ipse sentiat hoc casu fructus posse condici condictione generali; & ideò non competere Officium Judicis quod est remedium extraordinarium nisi in casu, ut ibi per eum.

Tertia sit conclusio, quòd bonæ fidei Possessor post con- 57
sumptionem fructuum, quos suos fecerat etiam industriales & civiles, seu illorum æstimationem restituere tenetur, quatenus ex illis factus est locupletior, *l. Item veniunt, §. Præter hæc ibi.* Eos autem, qui justas causas habuissent, quare bona ad se pertinere existimassent, usque eo duntaxat, quo locupletiores ex ea re facti essent, condemnandos esse, *ff. de petit. hæredit. l. Sed si lege, §. Idem si rem distraxerit, leg. Si rem & pretium, & l. seqq. ff. Eodem, & l. Nam hoc natura, ff. de condit. indebit.* & ad illorum restitutionem tenetur & conveniri potest condictione sine causa, quia illa 58
actio, seu condictio quæ datur ex æquitate, datur non solùm adversus eum, qui factus est locupletior ex re mea, sed etiam contra eum, qui locupletior factus est ex re mihi debita: quæque nondum mea erat, ut colligitur ex *l. Si cum servum:* & ex *d. l. Si me, & Tittium*, ibi, *non quia pecuniam tibi credidi, quia pecunia mea ad te pervenit, eam mihi à te reddi & bonum, æquum est. ff. Si cert. petat.* maximè juncta glossa in v. *Pecunia mea*, quæ exponit mea, id est mihi debita. Quæ conclusio est Innocentii *in cap. In litteris num.* 1. *vers. Sed & si electio supra eodem.* Item Bart. *in d. l. Et ex diverso n.* 6. & 7. *ff. de reivendicat.* Anton. de Butr. *hic num.* 12. *col.* 3. *circa med. vers. Bartolus dicit*: & Abb. *num.* 6. *ver. Bartolus in d. l. Et ex diverso*, ubi sequitur hanc opinionem tanquam æquissimam, Soccin. Sen. *consil.* 251. *Quoniam num.* 25. *lib.* 2.

Locupletior autem dicitur, quando occasione rei sic con- 59
sumptæ Patrimonium suum est aliquo modo auctum, ut quia sumptus non fecit, quos alioquin ex suo Patrimonio facturus fuisset, vel aliquid lucratus est illius rei occasione: secùs si propterea lautius vixit, aut splendidius, quàm aliàs victurus esset, ut *leg. Sed & si lege, §. Quod autem quis ex hæreditate, ff. de petit. hæred.* & *leg. Item servandum, ff. de legat.* 2. ibi non enim absumitur, quod in corpore Patrimonii retinetur, qua de re plura congerit Th. Sanchez *super Decalog. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *à numer.* 7. *usque ad num.* 16.

Sed tu adverte, quia proposita conclusio ex mente Bart. 60
Butr. & Abb. non est communis, sed singularis ipsorum: non gloss. & DD. communiter tenent bonæ fidei possessorem in tantùm facere fructus industriales suos, ut si ab illo sint consumpti, quamvis ex eis factus sit locupletior, tamen nullo modo teneatur illos restituere; quoniam etsi extantes restituere debeat, ut dictum est supra in illa conclusione *num.* 55. tamen postquam consumpti sunt, ad illorum restitutionem nullo casu adstringitur, quia illos ex cultura, diligentia & labore irrevocabiliter lucratus fuit, *§. Si quis à non Domino, instit. de rer. divis.* & ita tenere communiter DD. affirmat. Bero. *hic n.* 33. *vers. Et ne erres*: quibus adde Rotam in Romana fructuum Portarum 20. Novembris 1585. coram Gipsio, in qua dinumeratis Doctoribus pro utraque sententia, secuta fuit sententiam Accursii, & Azonis *in d. l. Et ex diverso, ff. de rei vendicat.* contra sententiam Bartoli, hoc est bonæ fidei possessorem etiam factum locupletiorem, non teneri restituere fructus, quando agitur in judicio particulari, sed solùm ubi agitur in judicio universali, veluti petitione hæreditatis. Postea tamen Rota in Mediolanen. Pensionis 19. Januarii 1635. coram Merlino, quæ habetur in impressis *dec.* 3. *num.* 48. *par.* 7. *recent.* ponderavit quod in præallegata decisione Gipsii asseritur non fuisse discussum, sed inter Dominos multum controversum, an illa opinio esset verior & solummodo conclusum, illam esse communiorem, sed hodiè numerando recentiores Doctores, qui post decisionem scripserunt, fortasse illa non esset communis. Et tenendo opinionem Bartoli non obstat ratio consumptionis ex adverso considerata: quoniam fructus non dicuntur consumpti, ex quo in corpore Patrimonii retinentur, ut dicitur *in d. l. Ita servandum, ff. de legat.* 2. & declarat Bald. *in l. Ubi adhuc, ad fin. vers. Item per gloss. C. de jure dotium.* Nec refert, quòd ille text. & alia jura superiùs in conclusione allegata loquantur in petitione hæreditatis & sic in judicio universali. Quoniam in hoc nulla constituenda est differentia, ut optimè deducit Bero *hic num.* 31. quem per te videas. Et pro hac opinione ferè innumeros tam Jurisperitos, quàm Theologos cumulat Thomas Sanchez *Super Decalog. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 47. & 77.

Circa secundum membrum principale de malæ fidei pos-
sessore, qui semper fuit in mala fide, an faciat fructus suos, 61
vel illos restituere teneatur & quo remedio; Licèt gloss. *ult.* hic breviter se expediat, dicens eum teneri ad restitutionem fructuum omnium, qui probantur ad eum pervenisse tam ante, quàm post litem contestatam, sed non ad eos, qui percipi potuerunt, nisi sit violentus: tamen hæc glossa communiter non tenetur, ut dicit Abbas *hic num.* 7. Undè ex ejus dictis constituendæ sunt sequentes conclusiones.

Prima sit conclusio, quòd malæ fidei possessor sive sit violentus, sive non & sive possideat sine titulo, sive cum

62 *Fallit si sint consumpti.*
63 *Et quid in fructibus civilibus.*
64 *Possessor malæ fidei sine titulo tenetur de fructibus perceptis & qui percipi potuissent.*
65 *Et percepti si extant, peti possunt rei vendicatione, si sint consumpti, condictione sine causa, vel injusta, aut rei vendicatione utili & num. seqq.*
Item condictione furtiva num. 97.
66 *Rei vendicatio utilis datur adversus eum, qui dolo desiit possidere.*
67 *Possessor malæ fidei sine titulo fructus consumendo dicitur furtum committere, non autem percipiendo & num. 69. 88. & 133.*
68 *Contra furem omnis actio degenerat.*
70 *Possessor malæ fidei sine titulo de fructibus percipiendis conventitur officio judicis.*
71 *Possessor malæ fidei cum titulo tenetur de fructibus perceptis, non autem de percipiendis.*
72 *Fallit in quatuor casibus, in quibus etiam de percipiendis tenetur.*
73 *Item fallit in eo, qui studiosè patitur fructus maturos corrumpi.*
74 *Item in eo, qui mala fide possidet rem minoris.*
75 *Item fallit generaliter cùm titulus est à jure reprobatus.*
Titulus reprobatus à jure habetur pro non titulo, ibid.
76 *Distributiones quotidianas perceptas, & quas percipere potuisset, an malæ fidei possessor restituere teneatur, & num. seqq. usque ad num. 97.*
77 *Distributiones quotidianæ non computantur inter fructus, nec fructus dicuntur, & num. seqq. & num. 83.*
Contrarium, num. 83.
Declaratur, num. 84.
78 *Distributiones quotidianæ nihil commune habent cum corpore beneficii, sed dantur in mercedem servitii.*
79 *Quandoque manualia, quandoque victualia appellantur.*
80 *Dantur pro opere divino, & tanquam merces laboris.*
Declaratur, 82. 89. & 91.
81 *Salarium debetur etiam exercenti ministerium alteri demandatum, si in tali ministerio non sit electa industria personæ, sed tantùm effectus operæ, num. 93.*
82 *Distributiones quotidianæ plenius acquiruntur, quàm fructus Prælendæ, & ideò Clericus de eis testari potest.*
83 *Distributiones quotidianas, quas malæ fidei possessor percipit Divinis interessendo, tenetur restituere, etiamsi ex parte impediti nulla præcesserit protestatio, & num. 95.*
Et quid in percipiendis, num. 95.
84 *Distributiones quotidianæ non computantur in valore fructuum.*
85 *Sed tamen sub fructibus comprehenduntur.*
86 *Condemnatio in beneficialibus ex stilo Rotæ non fit, nisi cum fructibus perceptis, & sub fructibus semper comprehendunt distributones quotidianæ.*
87 *Distributiones quotidianæ perceptæ sine titulo, vel cum titulo reprobato, & sine juris fomento restituendæ sunt.*
88 *Et eas percipiens cum titulo reprobato committit furtum, vel rapinam.*
89 *Non debentur in servientibus, nisi sint canonicè instituti.*
90 *Dæmonium non sufficit ejicere per pœnitentiam in oratione, & jejunio, nisi restituantur fructus injustè percepti.*
91 *Servitium, & labor non attenditur à jure, nisi in habentibus legitimum ingressum in casibus, locis, & temporibus permissis.*
92 *Mercedem prætendere non potest gerens negotia mea me invito, nec expensas repetit, licèt gesserit.*
94 *Distributiones quotidianas, quas malæ fidei possessor Divinis interessendo percipere potuisset, non tenetur restituere, nisi præcesserit protestatio spoliati, & num. seqq.*
96 *Fallit in casibus, remissivè.*
97 *Possessor, qui ab initio fuit bonæ fidei, & postea effectus est malæ fidei, an faciat fructus suos, & numer. seqq.*
Quid si mala fides superveniat cum mutatione personarum, num. 98.
Et quid si in eadem persona, num. 100.
98 *Hæres habens malam fidem, cum defunctus haberet bonam, fructus suos non facit.*
99 *Mala fides superveniens cum personarum mutatione impedit fructuum acquisitionem.*
100 *Mala fides tam præsumpta, quàm vera superveniens sine personarum mutatione, non impedit acquisitionem fructuum, & num. seqq.*
Et quid operetur hujusmodi acquisitio, num. 113.
Contrarium, num. 106.
101 *Quæ fructuum acquisitionem solum initium spectandum est*
Contrarium num. 106.
102 *Intellectus* l. Qui scit, §. Bona fidei, ff. de usur. & *num. 127.*
103 *Intellectus* l. Bonæ fidei, ff. de acquiren. rerum dominio, & *num. 109.*
104 *Mala fides superveniens de jure Canonico, an impediat fructuum acquisitionem.*
105 *Argumentum ab acquisitione ad usucapionem non valet, & multi possunt acquirere, qui non possunt usucapere, & num. 134.*
106 *Fructuum quoad acquisitionem spectanda sunt singula temporis momenta bonæ, vel malæ fidei.*
107 *Intellectus* l. Qui bona fide, ff. de acquir. rerum domin.
108 *Mala fides præsumpta oritur post litis contestationem mala fides vera post rem judicatam, seu fundum evictum.*
110 *Possessor bonæ fidei tenetur restituere fructus etiam industriales, consumptos à die motæ litis, & n. seqq.*
111 *Possessores bonæ fidei post litem motam incipiunt malæ fidei possessores esse, & quasi prædones tenentur.*
112 *Et hæc est præsumptio juris, & de jure adeò, ut quantum vis justam causam litigandi habuerint, à fructuum restitutione non excusentur.*
114 *Et tenentur restituere non tantùm perceptos, sed etiam qui percipi potuerunt à die motæ litis.*
115 *Quod procedit si titulum non habent.*
116 *Nisi acquisiverint rem lite pendente.*
117 *Distributiones quotidianas non tantùm perceptas, sed etiam quas percipere potuisset, bonæ fides possessor tenetur restituere à die controversiæ motæ.*
118 *Sed quoad eas, quæ percipi potuissent, necessaria est protestatio.*
119 *Possessor bonæ fidei ante litem motam non solet condemnari à Rota ad restitutionem fructuum.*
Nisi adhuc extent, vel ex consumptis factus sit locupletior, num. 122.
120 *Neque ad hoc requiritur bona fides positivè, sed sufficit abesse malam fidem.*
121 *Possessor, qui ante litem motam fuit in mala fide, condemnatur ad restitutionem fructuum à die occupationis, seu intrusionis.*
122 *Possessor bonæ fidei, an teneatur restituere fructus extantes, vel consumptos, ex quibus factus est locupletior, aut eorum æstimationem etiam ante motam litem.*
123 *Fructus, qui petuntur non accessorie, sed principaliter tanquam sors, & capitale, restituendi sunt à bonæ fidei possessore etiam ante motam litem, & numer. 127.*
124 *Manutentio ex stilo Rotæ datur pro terminis pensionum decursis etiam ante motam litem, quando ad illos principaliter agitur.*
125 *Legata annua debentur decursa non modo ante motam litem, sed etiam ante ajectas tabulas, & statim à die obitûs testatoris.*
Etiamsi legata fuerint legatario ignota.
127 *Alimenta, & annuæ præstationes, quæ sortem principalem constituunt, debentur etiam decursæ ante petitionem, & interpellationem.*
128 *Possessor, qui ab initio fuit malæ fidei, & postea effectus est bonæ fidei, an faciat fructus suos, & nu. seqq. usque ad num. 142.*
129 *Quid si bona fides supervenerit cum personarum mutatione.*
Et quid si superveniat sine mutatione personarum, num. 140.
130 *Bona fides hæredis, qui successit defuncto malam fidem habenti, non prodest quoad fructuum acquisitionem.*
131 *Hæres succedit etiam in vitium, & malam fidem defuncti, & num. seqq.*
132 *Hæres post litem contestatam tenetur de fructibus perceptis, & percipiendis.*
133 *Fructus percipiens cum mala fide dicitur furtum committere, & illos usucapere non potest.*
134 *Usucapere qui non potest, longè minùs potest acquirere.*
135 *Successor singularis non succedit in vitium ejus, à quo causam habet, & bona fides superveniens prodest ei quoad fructuum acquisitionem.*
136 *Prælatus non dicitur successor universalis sui prædecessoris, nec ejus personam sustinent.*
137 *Et mala fides prædecessoris non impedit, quin successor habens bonam fidem faciat fructus suos.*
138 *Prælatus quamvis succedat in universum in jus Prælaturæ, non tamen succedit in jus prædecessoris, nec ab eo causam habet, sed à superiore ipsum instituente.*
139 *Prælatus successor potest bona fide præscribere, licèt prædecessor habuerit malam fidem*
140 *Bona fides superveniens in eadem persona cum legitima causa putandi se bonæ fidei possessorem prodest quoad acquisitionem fructuum, secus si superveniat absque legitima causa, & num. 141.*
141 *Possessor malæ fidei ab initio, qui postea ex sola cogitatione putat se habere bonam fidem, non facit fructus suos.*
142 *Possidenti causam nemo potest sibi mutare suam justa & legitima causa superveniente.*

1 GRavis Violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere, damna refarcire & de injuriis satisfacere compellitur. Hoc dicit Joannes Andreas, Baldus, Bellamera, Butrius, Anchar. Imola, Abbas, Joannes de Anania & Bero. Prima pars decisè ponit querelam super qua secundo dat Judicem ibi *mandamus*, cui quatuor tantùm mandat quæ per se patent Joanni Andreæ.

2 Nota primò ibi, *Possessores veteres percepissent*: fructus intelligi qui supersunt deductis expensis: quæ quærendorum, cogendorum conservandorumque eorum gratiâ fiunt; quod

3 locum habet etiam in malæ fidei possessoribus; & si prædones sint, lege *Si à patre*, §. *Fructus*, lege *Plane in fine*, *ff. de petit. hæred.* & lege 1. *cod. de fruct. & lit. expens.* Imò nullus casus intervenire potest qui hoc genus deductionis im-

4 pediat, dicit textus in lege *Fundus qui dotis in fine primi responsi*, §. *famil. erciscund.* lege *Fructus*, junctâ glossâ in verbo *Impensa*, *ff. solut. Matrim.* & hic notant glossa 3. in principio, Hostiensis *num.* 2. in verbo *Percepissent*, Joannes Andreas *num.* 6. & Joannes de Anania *num.* 7. Nam redditus,

5 proventus & obventiones locum significant, & ideò dicuntur deductis expensis, lege *Fundi Trebatiani*, *ff. de usufructu legat.* Bald. hic *num.* 1. *vers. Et ideò nota*, scilicet necessariis ut lege *Fructus*, *ff. de operis servor.* lege *Quòd in fructus*, *ff. de usur.* lege *Qui mutuum*, §. *Finali*, *ff. Mandati*, glossa, Hostiensis & Joannes Andreas *loco citato*; & idem Baldus in lege *Si quis sciens num.* 11 *versiculo Quæro hic nuidam posset set cod. de rei vendicat.* Paul. de Castro in lege *Certum num.* 1. *cod. eodem*, Covarruvias *in regula Peccatum* 2. *parte*, §. 6. *num.* 4.

6 Hoc tamen fallit in decimis prædialibus quæ solvi debent ex integris fructibus sine ulla deductione seminis & aliorum sumptuum qui fiunt in agricultura, ut cap. *Tua nobis infrà de decimis*, dictâ glossâ 3. hic. Et speciale in decimis est secundum Baldum hic *num.* 3. in fine. Secùs enim in aliis casibus, ut lege *Si necessarias*, §. *finali*, *ff. de pignor. action.*

7 Secundo nota ex textu *latitudinem interdicti recuperandæ*, quia in eo venit primò integerrima rei invasæ restitutio, ut patet ibi *cum omni integritate*: adeò ut restitutio facienda sit

8 etiam quoad locum, ut notat Archid. in cap. *Minor num.* 2. 17. *quæst.* 4. id est ut reponatur in loco in quo erat tempore spoliationis: ad quod allegatur textus in cap. *Reintegranda* 3. *quæst.* 1. Reintegranda sunt omnia expoliatis, & in eo loco undè abscesserunt, funditùs revocanda: ubi glossa in verbo *In eo loco*; dic 1 etiam ultra mare & omnia sunt revocanda sumptibus spoliatoris. Secundò in ea venit plenaria refartio damnorum illatorum in spoliatione, ut ibi *damna plenariè*

9 *resarcire*. Tertiò venit competens satisfactio injuriarum, ut ibi *& de illatis injuriis competenter satisfacere*. Quartò venit

10 restitutio fructuum, non modò perceptorum à violento possessore; sed etiam eorum qui ab antiquo possessore percipi po-

11 tuissent, ut in versiculo *Provujuri*. Et hic notant Butrius *numero* 2. Imola *numero* 1. & 2. & Abbas *in primo notabili*, Bero *num.* 1. *& sequentibus*, Joannes Andreas & omnes *in summario textûs*.

12 Adverte tamen, quia satisfactio pro illatis injuriis non venit nisi de ea specialiter agatur. Sed reliqua, id est restitutio rei, refartio damnorum & restitutio fructuum: veniunt etiamsi petita non fuerint, cap. *Quærelam de elect.* junctò principio cum finali. Et hic tenuit glossa 2. & aperte tradit Innocentius *num.* 2. in verbo *Compellatis*; & Abbas *eodem num. vers.* Et

13 *licèt omnia prædicta* &c in fructibus perceptis ante motam litem: quamvis regulariter non possit fieri condemnatio, nisi expressè petantur in libello, ut lege *Item sciendum*, *ff. de edilit. Edict.* lege *Partium*, *ff. de usuris*: tamen hoc fallit quandò agitur de vi expulsiva, ut interdicto: *undè vi* vel Constitutione *Si quis in tantum*: & idem si agatur de vi compulsiva, Ut *quòd metûs causâ*: tunc enim venit omnis causa, etiamsi non petatur, lege 3. §. *Rectissimè & idem est*, §. *ultimo* & lege *Si plures*, *ff. de vi & vi armatâ*, lege *Si quis in tantum*, *cod. undè vi*, lege *Sed & potiùs*, *ff. Qui metûs causâ* & cap. 1. *supra eodem titulo*. Rursus idem est si agatur petitione hæreditatis in qua similiter omnia veniunt ratione universitatis, lege *Item videndum est*, §. *finali* & lege *Non tantùm* & lege *Item veniunt*, §. *Fructus & per tot. ff. de petit. hæredit.* & hic tenent Innocentius *num.* 1. *versiculo Sed licèt*, Hostiensis *in principio* in verbo *Et damna*, *versiculo Et hoc verum est*, Joannes Andreas *num.* 2. *eodem versiculo*, Baldus *num.* 11. Bellam. *num.* 2. & 2. & Bero *num.* 50. *in fine vers. Tertia sit conclusio & num.* 51.

15 In aliis verò casibus secundum Innoc. *dicto num.* 1 *vers. & not.* Si in libello non petantur ea quæ veniunt accessorie, ut fructus, damna & interesse; vel etiamsi petantur; ledi nihilominùs sententia seratur super principali, non habità mentione

16 accessoriorum: de cætero de eis agi non poteit, nec poteit ferri sententia super omisso, lege 4. *cod. de possess.* lege *Bos in bonæ cod. de usur.* lege *Qui per collusionem* 3. *finali ff. de*

17 *act. empt.* lege *Certum*, *ff. de eo quòd cert. loc.* Sin autem plura petantur, non quasi accessoria; sed quasi principalia & jure actionis: tunc secùs est, ut in prælegata lege *Certum*; & cum Innocentio concordant Hostiensis *num.* 1. *versiculo Dictur*, Joannes Andreas *numero* 3. Butrius *numero* 14. Bellamera *numero tertio*, *versiculo Pone ergò* & alii communiter.

In glossa tertia inquirendum est, an & quòs fructus teneatur 18 restituere possessor qui convincitur injustè possidere. Ad evidentiam præmittendum est, primò fructus esse in triplici differentia; alii enim sunt naturales: alii industriales, alii civiles, ut distinguunt Bartol. in lege *Et ex diverso num.* 1. *ff. de rei vendic.* & communiter Doctores. Licèt glossa ponat tantùm duas species: naturales sunt, quos natura sponte tua sine ulla vel modica hominis industria producit, ut poma, pira 19 & similia, lege *Fructus percipiendo*, *ff. de usur.* lege *bonæ fidei*, *de acquir. rerum domin.* glossa & omnes hic Menoch. plures cumulans, *de arbitr. cas.* 210. *num.* 2. & secundum Baldum hic *num.* 9. *versiculo Tunc autem*: fructus naturales sunt in quibus percipiendis non requiritur cura & cultura solemnis: licèt in aliquibus requiratur aliqua modica & perfunctoria cura & modica expensa, de qua non est curandum. Item secundum eum *num.* 10. fructus naturales sunt, quandò apparatus naturæ præcedit apparatum hominis, ut fructus arborum; nam poma in Divina Scriptura, dicuntur *fructus qui sponte nascuntur*, Genes. cap. 1. id est sine vi & scissura aratri & absque arte & agricultura, quia totum vel quasi totum sola natura perficit: ideò dicuntur fructus naturales à prædominio. Industriales sunt in quibus plurimum versatur hominum industria, dictâ lege *Fructus*, *ff. de usur.* ut fru- 20 mentum, vinum & hujusmodi quæ per solam industriam accomodantur usibus hominum, lege *Si fundi*, *ff. de rei vendic.* & generaliter, ut inquit Cinus in lege *Certum* 1. *cod. eodem*, cùm circa omnes fructus colligendos operetur natura & industria hominis: in segetibus & vineis major versatur industria quàm in primis; & ideò nos vocamus segetes, fructus industriales & uvas, quia in his exigitur multa industria: ut colere terram, seminare, farculare, mundare, potare, ligare, herbam succidere; & hujusmodi quæ sunt artis, facere. Poma verò & pira; & his similia vocamus fructus naturales; ibi enim non oportet, nisi vermes removere & fructus colligere. De his autem fructibus, quinam proprie dicantur naturales vel industriales: non potiùs dari certa doctrina; sed hoc relinquitur arbitrio Judicis, ut communiter dicunt Legistæ in lege *Certum*, ubi in specie Cinus *num.* 2. *versiculo Posset tamen* 21 *de aliquibus*, *cod. de rei vendicat* & in lege *Et ex diverso*, ubi Bartolus *num.* 2. *ff. eodem*. Abbas hic *num.* 3. *versiculo Et de illis fructibus* & Bero *num.* 9. *versiculo Nonnulli* Socin. Sen. *cons.* 251. *Quoniam in præsenti num.* 24. *vers. Superest postremò*, *lib.* 2. Covarruvias *lib.* 1. *variarum resolutionum*, *cap.* 3. *num.* 16. Menoch. *de arbitrar. dicto casu* 210. *num.* 20. quod quidem arbitrium præcedens Judex ita regulabit, 22 ut industriales reputet in quibus magis versatur hominum industria & labor quàm natura; & è converso naturales in quibus magis operatur natura quàm industria, argumentum legis *Quæritur*, *ff. de statu hominis*, cap. *Si testes*, §. *Hermaphroditus* 4 *quæst.* 3. & tenent Doctores prælegati: undè oliva seu oleum inter fructus industriales recensentur, quia 23 per solam industriam accommodantur usibus hominum, ut lege *Si eis & si fundi*, *ff. de rei vendicat.* & notat Bart. in dicta lege *Et ex diverso num.* 2. Bald. hic *num.* 10. *versiculo Excipio vites & olivas*, Abbas *num.* 3. *versiculo Dubitatur enim* & Bero *num.* 10 Item omnes fructus qui seminantur sunt industriales, quia cultus hominis magnus præcedit opus naturæ 24 ut Baldus inquit *dicto num.* 10. *versiculo Porrò*. Et similiter fœnum & palea, in quo percipiendo sit magna expensa: inter 25 fructus industriales computantur propter grandem operam quæ requiritur secundum eum. Et idem dicendum de lana & lacte propter emungentis & tondentis operam, quia non sunt in 26 rudi esu; sed terminantur inter aliquod ministerium, ut idem ait *dicto num.* 10. *versiculo Item lac & lana*; & notat glossa in §. *Si quis à non Domino* in verbo *Curam instit. de rerum divisione*, Bartolus in dicta lege *Et ex diverso num.* 2. *ff. de rei vendicat.* & Abbas hic *num.* 3. *versiculo de lana & lacte.* 27 Sed & aucupia, venationes & piscationes. Item lapidicinæ & 28 cretofodinæ in fructibus industrialibus computantur, quoniam etsi ex corpore rei sint: tamen in his comparandis magis ver- 29 satur hominis industria quàm natura, ut hic per Bero *num.* 16. & de similibus *num.* 11. *& sequentibus*. Rursus si ex pomis fit cervisia: initium habet naturæ; sed ex industria perficitur & 30 id quod deficit naturæ: ars supplendo facit artificiale quod in sua ruditate est naturale; & ideò cervisiam inter fructus industriales computat Baldus *eodem numero* 10. *versiculo Item si ex pomis*. Sed pascua ponit inter fructus naturales, nisi falce secentur & in horrea reponantur, ut in versiculo *Pascua autem* & concordat Bero hic *num.* 2. facit textus in lege *Si usu-*

Dominum, secundum ea quæ dicta sunt suprà in 2. evidentiali *num.* 36. sive superveniat mala fides præsumpta quæ inducitur per litis contestationem, juxta dicta in eodem evidentiali *num.* 4. & hujus sententiæ sunt glossæ in lege *Qui scit* in verbo *Percipiendos*, *ff. de usuris*. Item glossa in lege *bonæ fidei* in verbo *Possideat*, *ff. de acquir. rer. domin.* & ita communiter tenere glossam Juris Civilis, testatur Abbas hic *num. 9. vers. Quandoque mala fides supervenit*: pro qua etiam allegari
101 possunt Autores qui simpliciter asserunt quoad fructuum acquisitionem: solum initium esse spectandum, inter quos numerantur glossæ in dicta lege *Et ex diverso in principio* in verbo *Non habendam ad finem*, *ff. de rei vendicat.* Angel. *ibidem num. 4. vers. Primum est*, Speculator, *tit. de fructu & interesse*, §. *Scias igitur num. 3. in principio*, Baldus in dicta lege *Qui scit*, §. *bonæ fidei num. 1.* Imola in lege *Nesennius*, §. *Fundum num. 3.* & ibi etiam Alex. *num. 5. in fine & num. 7.* & Jason *num. 3. ff. de re judic.* Idem Imola hic *num. 7.* & Anchar. *num. 11.* Angel. in §. *Si quis à non Domino num. 4.* & ibi Joannes Faber *numero primo & ultimo instit. de rerum divisione.*

102 Fundatur hæc opinio in dicta lege *Qui scit*, §. *bonæ fidei*, *ff. de usuris*, ubi textus dicit: *Bonæ fidei emptor scivit & antequam fructus perciperet, cognovit fundum esse alienum: an perceptione suos fructus faciat, quæritur. Respondi: Bonæ fidei emptor quoad fructus percipiendos, intelligi debet quoad usque fundus evictus fuerit*: qui textus videtur apertè loqui, non tantùm de mala fide præsumpta: quæ inducitur per litis contestationem, ut innuunt verba illa *evictus non fuerit*; sed etiam
103 de mala fide vera, ut patet ibi: *cognovit fundum esse alienum.* Et hoc posito, ille textus videtur irrefragabilis. Ad idem text. in lege *bonæ fidei*, *ff. de acquir. rer. domin.* qui licèt loquatur de mala fide præsumpta per litis contestationem: tamen idem intelligit de vera, ut ibi: *Deindè cognovero alienam esse.*

104 Et quamvis Abbas hic *dicto num. 9.* dicat suprà dictam opinionem procedere de Jure Civili tantum; sed de Jure Canonico fortè dici posse à tempore malæ fidei supervenientis, possessorem non facere fructus suos per cap. finale *de præscript.* & per regulam *Possessor malæ fidei*, *ff. de regulis juris lib. 6.*
105 Tamen hæc jura loquuntur in præscriptione in qua longè diversa est ratio, quia per eum acquiritur dominium irrevocabiliter; quod abhorret Jus Canonicum, ubi adest mala fides. At in casu hujus quæstionis, possessor à die supervenientis malæ fidei non acquirit fructus irrevocabiliter; quia tenetur illos restituere secundum omnes, ut dicam infra *num. 110.* meritò de hoc acquisitione momentanea & sine affectu Jus Canonicum non curat; nec valet argumentum ab acquisitione ad usucapionem seu præscriptionem, quia multi possunt acquirere: qui tamen non possunt usucapere seu præscribere, ut in dicta lege *Bonæ fidei*, §. *In contrarium*, *ff. de acquirendo rerum dominio*; & accuratè observat Bero hic *num. 37.*

106 Alii verò & fortè meliùs tenent quoad fructuum acquisitionem spectanda esse singula temporis momenta: adeò ut circa fructus perceptos & consumptos tempore bonæ fidei, judicandum sit eodem modo quo de possessore bonæ fidei: circa perceptos verò & consumptos tempore malæ fidei, sicut de possessore malæ fidei. Et hanc opinionem tenuerunt plerique ex recentioribus & in specie Petrus Loriotus in lege *Fructus*, *col. penult. ff. de regulis Juris* Enguinar. Baro in §. *Si quis à non Domino*, *institutione de rerum divisione*. Joannes Cop. *de fructibus lib. 2. tit. 4. cap. 5.* Covarr. *variarum resolutionum lib. 1. cap. 3. num. 7. versiculo In his tamen*, quos refert & sequitur Menoch. *de recuperanda possessione*, *remedio 25. numero 59. & 612.* & fusiùs *consilio 595. num. 15. & sequentibus.* Joannes Garcias *de expensione*, *cap. 23. num. 13.* Petrus Navarrus *de restitutione lib. 3. cap. 4. in nova editione parte tertiâ dubio primo numero 144.* Molina *tomo secundo de Justitia & Jure*, *disputatione 569. corrolario quarto*, *versiculo Quandò aliquid & tomo 3. par. 2. disp. 715. n. 1. & 2.* & alii nonnulli, quos citat & sequitur Sanch. *super Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 23. n. 152.* & est ex mente Rotæ *decis. 4. n. 1. de restit. spoliat. in novis*, ubi dicit bonæ fidei possessorem condemnandum esse ad restitutionem fructuum perceptorum à die motæ litis, quia tunc incipit habere malam fidem, nec facit fructus suos; Sed si ab initio habuit malam fidem ad restitutionem perceptorum à die occupationis, seu intrusionis. Et illam decisionem sequitur Caputaq. *decis. 27. seu 1. part 2.* & clarè eamdem opinionem probavit *decis. 3. nu. 23. vers. Secunda afferebatur limitatio part. 7. recent.* ubi etiam allegat Peregr. *de fideicomm. art. 49. n. 130. & seqq.* & Facchin. *controvers. Foren. cap. 59. lib. 1.* ubi conciliat leges de quarum concordia desperare dixerant Enguinar. Baro, & Covarru. *locis citatis*: Pro quorum sententia sunt jura clara *in cap. Si virgo 34. quæst. 1.* ibi *Tamdiu quisque bonæ fidei possessor rectissimè dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum; cùm verò scierit, nec ab aliena possessione recesserit, tunc malæ fidei possessor perhibebitur*, & *in l. Qui bona fide*, *ff. de acquir rer. domin.* ibi, *Tamdiu acquirit & quamdiu bona fide servit.* Cæterùm si cœperit scire eum alienum esse, vel liberum, videamus an ea acquirat. Quæstio in eo est, utrum initium spectemus, an singula momenta? Et magis est, ut singula momenta spectemus.

Sed difficultas est in concordandis juribus *in d. l. Qui scit*, *ff. de Usur. cum dict. l. Qui bona fide*, proximè citata, 107
quæ adeò invicem pugnare videntur, ut quidam existimaverint nullatenus conciliari posse affirmantes passim Jurisconsultos ob varia judicia contraria respondisse lapsu memoriæ eorum, qui tot Jurisconsultorum responsa in Epitomen reduxerunt, ut dicunt Enguinar. Baro *dict. §. Si quis à non Domino*, *Instit. de rer. divis.* Covarr. *d. cap. 3. n. 5. vers. Id verò quod Julianus*, & Menochius varias resolutiones reprobans dicto *remed. 15. nu. 614.* Placet tamen conciliatio, quam ponit, & prolixè declarat Joan. Garcias *de expens. d. cap. 23. num. 16. cum tribus seqq.* quem sequitur Pichar. *in d. §. Si quis à non Domino nu. 8.* & Sanchez *d. cap. 73. n. 153.* videlicet ut textus *in d. l. Qui scit*, in illis verbis: *cognovit fundum esse alienum*: non loquatur de cognitione vera, sed de præsumpta; & judiciali, ut innuunt verba illa, *evictus non fuerit*. Undè dum textus decidit malam fidem non induci ex eo; quòd possessor cognoscat fundum esse alienum, sensus est ut non ex eo, quod cognoscat fundum in judicio peti tanquam alienum, & sibi litem fuisse contestatam, constituatur in vera mala fide, sed tunc demum cùm fundus ille fuerit evictus. Nec est novum in jure, ut possessor bonæ fidei post litis contestationem dicatur cognoscere, seu scire rem esse alienam, *ut patet in l. 2.* ibi, *Ex eo tempore, ex quo re in judicium deducta scientiam malæ fidei possessionis accipit*, *C. de fructibus, & lit. expens.* & *l. Sed & si lege*, §. *Si ante litem*, ibi, *cœpit enim scire rem ad se non pertinentem possidere se is, qui interpellatur*, *ff. de petit. hæredit. cum sim. l.* text. verò *in d. l. Qui bona fide*, *ff. de acquiren. rer. domin.* loquatur de vera cognitione quæ verè malam fidem inducit, cùm ibi de judicio, & lite nulla fiat mentio. Et ex 108
hoc intellectu collige malam fidem præsumptam in eo qui prius erat bonæ fidei possessor, oriri post rem in judicium deductam, seu litem contestatam. Quod latiùs explicabimus infra *n. 110.* Sed malam fidem veram non oriri nisi post rem in judicio evictam per sententiam, seu rem judicatam. Quod nota ad declarationem eorum, quæ sunt dicta supra in secundo evidentiali, *n. 37. & seqq.*

Nec obstat text. *in d. l. Bonæ fidei*, *ff. de acquir. rer. domin.* quia in illis verbis, puto verendum, ne non sit bonæ 109
fidei possessor, non loquitur ponendo, sed opponendo, ut intelligunt glossæ, & Abb. *hic n. 9.*

Sed quicquid sit de veritate harum opinionum, conclusio 110
est in jure certissima, & ab autoribus utriusque sententiæ concorditer recepta, quod bonæ fidei possessor tenetur, & cogi debet restituere fructus industriales, qui ad eum pervenerint à die motæ litis, & non modo extantes; de quibus nulla est dubitatio, sed etiam consumptos. Constat *ex l. Certum*, *C. de rei vendicat.* ubi dicitur, *Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare; bonæ fidei verò extantes; post litis contestationem universos*, & *ex leg. 1. §. Post litem*, *C. de petit. hæredit.* & *ex l. 5.* juncta glossa *in ver. Edita*, *ff. de interdict.* Rationem assignat text. *in l. Sed & si lege*, §. *Si ante litem*, *ff. de petit. hæredit.* ibi, *Quoniam post litem contestatam omnes incipiunt malæ fidei* 111
possessores esse: quin imò post controversiam motam quamquam enim litis contestatæ mentio fiat in Senatu consulto, tamen & post motam controversiam omnes possessores pares fiunt, & quasi prædones tenentur, & hoc jure hodie utimur; Cœpit enim scire rem ad se non pertinentem possidere se is, qui interpellatur, & *in l. Nemo ambigit*, *C. de acquiren. possess.* ibi, *Interpellatione verò, & controversia progressa non posse eum intelligi possessorem qui licèt possessionem corpore teneat, tamen ex interposita contestatione, & causa in judicium deducta super jure possessionis vacillet, ac dubitet*, & *in l. 2.* ibi, *Ex eo tempore, ex quo re in judicium deducta, scientiam malæ fidei possessionis accepit*, *C. de fruct. & lit. expens.* & tenent in præcitatis juribus gloss. & communiter scribentes. Et hæc est præsumptio juris, & de jure, adeò ut quantumvis justam causam quis litigandi habuerit, à mala fide, & fructuum 112
restitutione non excusetur, ut probant jura prædlegata, & notat Bero *hic n. 27. in fin.* Quare hunc stilum condemnandi bonæ fidei possessores ad restituendos fructus etiam consumptos à die motæ litis, quia tunc incipiunt habere malam fidem, & excitantur ad inquirendum de juribus suæ possessionis, indifferenter servat Curia Romana, & universa Orbis Tribunalia, Rota *decis. 4. num. 1. de restit. spoliat. in noviss.* ubi dicit hoc esse verissimum, & servari in Palatio, Cassador. *decis. 1. de caus. possess. & propriet.* Joan. Paul. *decis. 36. & 120.* Caputaq. *decis. 27. seu 1. part. 2.* Seraph. *decis. 835. n. 1.* Gregor. XV. *decis. 74. n. 1.* Caval. *decis. 409. n. 5.* Rota *decis. 3. num. 1. part. 7. recent. & in Mediolanem. Fructuum 26. Maii 1589.* coram Cardinali Platto apud Marches. *de commiss. part. 1. fol. 206.* & aliàs passim.

Quem

Quem stylum retineri etiam à Consilio Neapolitano testatur Afflict. *decis. 46. n. 2.* & à Rota Bonon. Benintend. *decis. 20. per totum*, Cabal. *cons. 163. n. 32.* Nec non in Regia audientia Cataloniæ Peguer. *decis. 178.* & Cancer. *var. resolut. part. 3. c. 16. n. 67.* & de aliis Tribunalibus attestatur Surdus *cons. 293. n. 8. & cons. 514. n. 5.* Fachin. *cons. 50. n. 3. lib. 3.* quos refert, & sequitur Rota *d. decis. 3. n. 1. part. 7. recent.*

113 Sed dices; Quid prodest ut possessor malæ fidei præsumptus efficiatur Dominus fructuum, si nihilominus tenetur eos restituere? Respondet Paulus de Castro *in l. Si fundum num. 3. vers. Et si dicatur. C. de rei vendicat.* quia potest eos alienare, & emptor non poterit super eis molestari ab ipso, qui est Dominus rei ut notatur per Joan. Andr. *in cap. Consultationibus de jurepatr.*

114 Procedit autem conclusio ut supra firmata non tantùm in fructibus perceptis, sed etiam in iis, qui percipi potuerunt, nam omnes veniunt restituendi à die motæ litis, ut est text. *in l. 2. C. de fruct. & lit. expens.* ibi, *Nec tantùm fructuum præstationem eorum, quos ipse percipere potuisset, non quos redegisse constat, exsolvat eo tempore, ex quo re in judicium deducta scientiam malæ fidei possessionis accepit*, & ibi notat gloss. *in ver. Accepit*, dicens: *Nota, quod post litem contestatam efficitur aliquis malæ fidei possessor quoad hoc, ut teneatur de fructibus perceptis, & percipiendis.* Item gloss. *magna, in l. Et ex diverso ante fin. vers. Si verò sit malæ fidei*, *ff. de rei vendicat* Rota post alios *decis. 1170. n. 1. part. 3.*
115 *divers.* Hoc tamen videtur intelligendum si sit sine titulo: nam si titulum habeat, post litem contestatam tenetur tantùm de perceptis, non autem de percipiendis, quia ab his titulus eum excusat, ut declarat præcitata gloss. *ad fin. vers.*
116 *Si verò cum titulo*, & patet ex dictis suprà *n. 71.* Nam si malæ fidei possessor verus cum titulo non tenetur de percipiendis, ut ibi dixi, longè minùs tenetur malæ fidei possessor præsumptus per litis contestationem, nisi tamen occupaverit beneficium lite pendente, ut per Rotam *decis. 5. de restit. spoliat. in novis.*

117 Rursus procedit prædicta conclusio non tantùm in fructibus, sed etiam in distributionibus quotidianis: nam bonæ fidei possessor à tempore controversiæ motæ tenetur restituere non solùm perceptas, sed etiam quas percipere potuisset, & ita bis judicavit Rota teste Cassador. *decis. 6. n. 3. de præben.* quem sequitur Rota in præallegata *decis. 1170. nu 1. in fin. part. 3. divers.* Licèt quoad percipiendas necessaria
118 sit protestatio, ut ibi resolvit Rota *num. 5.* & constat ex dictis suprà *num. 49.*

119 Demum procedit eadem conclusio post litem motam duntaxat nam ante motam litem Rota non consuevit regulariter condemnare possessorem fructuum, ut dicunt decisiones suprà citatæ *n. 112.* Et ad hoc non requiritur bona fides positiva,
120 neque titulus verus, sed sufficit abesse malam fidem, & titulum putativum, vel etiam nullum adesse *l. Sed & si lege*, §. *Scire*, & ibi DD. communiter, *ff. de petit. hæredit.* & præsertim Bart. *num. 4.* Bald. *num. 1* Castr. *num. 7.* Curt. Sen. *consil. 71. nu. 14.* Socin. Jun. *cons. 67. num. 60. lib. 1.* &
121 alii quos sequitur Rota *d. decis. 3. num. 4. part. 7. recent.* Dixi *regulariter*, quia fallit hæc regula in sex casibus, in quibus fit condemnatio ad fructus perceptos ante motam litem.

122 Primò enim fallit in eo, qui fuit in mala fide antè litem motam, ut quia se intrusit in beneficio, tunc enim condemnatur ad restitutionem fructuum perceptorum à die occupationis, seu intrusionis, Rota *decis. 7. de restit spoliat. in novis*, Caputaq. *dicta decis. 27. part. 2. & præcitata decis. 3. num. 23. vers. Secunda afferebatur limitatio part. 7. recent.*

123 Secundò fallit, quando fructus precepti à bonæ fidei possessore ante motam litem adhuc extant, aut si sunt consumpti, ex iis tamen possessor factus est locupletior; tunc enim sunt restituendi, vel eorum æstimatio, ut aliis relatis firmat Rota in prædicta *decis. 3. num. 38. part. 7. recent.* Sed hæc limitatio non transit sine difficultate, & opinio magis communis glossarum, & antiquorum est in oppositum, ut dixi suprà *num. 60.*

Tertiò fallit, quando fructus petuntur non tanquam accessorii ad aliquam rem principaliter in judicium deductam, in quibus terminis loquuntur decisiones præallegatæ, sed agitur ad ipsos fructus tanquam sortem principalem, & capitale de per se, ut in pensionibus & annuis præstationibus: tunc enim fit condemnatio ad fructus perceptos à die occupationis, seu spolii, ut perpetuò Rota in terminis pensionum, & annuarum præstationum distinxit, & in specie coram Cardinali Paleotto *in decis. 689. part. 3. divers.* & coram Cardinali Platto *in dicta Mediolanen. fructuum 26. Maii 1589.* apud Marches. *de Commiss. part. 2. fol. 206.* & coram Gypsio in Cæsaraugustana pensionis 15. *Maji 1580. quæ est decision. 176. num. 6. part. 4. divers.* & coram Cardinali Seraph. *decis. 1168. num. 3.* & coram Cardinali Sacrato *in Calagurritana liquidationis 4. Maii 1611.* apud eumdem Man-
124 dos. *part. 1. fol. 988. num. 2. ad fin. & in recent. decis.* 317. *n. 13. part. 1.* & coram Burat. *decis. 289. n. 11.* ubi attestatur de stilo Rotæ dari manutentionem pro terminis decursis etiam ante motam litem quando ad illos principaliter agitur, juxta præallegatam *decis. 5.* Paleotti, & Seraphini, & coram S. D. N. Innocentio X. *in Toletana pensionis 26. Februarii 1618.* & novissimè coram Merlino *in Mediolanen. pensionis die 6. Junii 1633.* Et in eadem 19. *Januarii 1635.* quæ est *d. decis. 3. à nu. 6. usque ad num. 23. part. 7. recent.* ubi aliæ concordantes allegantur, & tenet Gig. *de pens. quæst. 47. num. 8.*

Ratio est, quia cùm ipsæmet pensiones judicio possessorio petantur, non potest dici facta plenaria restitutio juxta propositam actionem, nisi solvantur omnes in præteritum subtractæ, ut declarat Innoc. *in cap. Querelam n. 3. vers. & nota de elect.* & Rota *in d. Mediolanen. fructuum* coram Platto. Et quemadmodum si petatur fundus, & ad illius restitutionem reus condemnetur, totus est restituendus, 125
alioquin non diceretur restitutum totum, & integrum capitale: ita dicendum in pensionibus, annuis legatis, & redditibus, quia non tamquam fructus accessoriè ad fundum, vel subjectum distinctum, sed principaliter tanquam sors, 126
petuntur, & debentur non ex mora, aut ex causa malæ fidei, sed jure dominii, vel actionis *ut in d. decis. 3. n. 7. part. 7. recent.* Et in specie in legatis annuis quod debeantur decursa nedum ante motam litem, sed etiam ante apertas tabulas, & aditam hæreditatem, statimque à die mortis testatoris legantis, est text. apertus *in l. Nec semel in princ. vers. Idem Celsus, & vers. seq.* & ibi gloss. *in ver. Omnium*, *ff. Quando dies legati cedat*: quem ad hoc ponderat Rota *in cad. decis. 3. n. 8.* Quin imo hoc locum habet etiamsi hujusmodi legatum ipsi Legatario ignotum fuerit: nam adhuc debentur termini omnes decursi, ut respondi Bald. *cons. 135 Bartholomæus legavit per totum libro 1.* Bimius *cons. 230. n. 51. lib. 2.* & per illum textum fuit judicatum in Consilio Neapolitano, teste Vincentio de Franchis *decis. 634.* Et generaliter 127
in omnibus fructibus, qui considerantur per se, & principaliter, ut alimenta, & annuæ præstationes, quæ sortem, & capitale constituunt, non autem sunt accessiones alterius sortis, neque producti ab alio capitali distincto, quod debeantur etiam decursi ante petitionem & interpellationem, deducitur *ex l. Libertis §. Manumissis*, *ff. de alim. & cibar. legat.* & ibi notat Bart *in 6. oppos. n. 2.* ubi rationem assignat, quia non tanquam usura, sed tanquam sors considerantur; & sequuntur Franch. *dict decis. 634. ad fin.* Socin. Sen. *cons. 41. in præsenti consultatione n. 8. lib. 4.* & alii allegati *in d. decis. 3. n. 12. part. 7. recent.*

Circa quartum & ultimum membrum principale, videlicet 128
quando quis à principio fuit malæ fidei, sed ex post facto fuit effectus bonæ fidei, duo casus sunt distinguendi secundum 129
Abb. *hic numer. 10.* ut in mala fide distinctum est suprà *num. 98.*

Primus casus est, cùm supervenit bona fides cum perso- 130
narum mutatione. Et hoc casu subdistinguendum est: nam aut personæ hujusmodi in universum jus succedunt & personam, cui succedunt repræsentant, prout contingit quando defunctus fuit malæ fidei & ei successit hæres, qui rei alie- 131
næ scientiam non habuit, sed credidit defunctum esse Dominum & tunc dicta bona fides non prodest hæredi ad fructuum acquisitionem; quoniam cùm succedat in jus omne defuncti & in omnibus ejus personam repræsentet, ut in Auth. *de jurejur. à morien. præstit.* sequitur, ut succedat quoque in vitium, ac malam fidem defuncti, quæ propterea sibi etiam nocet, ut est text. *in l. 2. C. de fruct. & lit. expens.* posteaquam statuit possessorem post litem contestatam teneri de 132
fructibus perceptis & percipiendis, immediatè subjungit *hæredis quoque succedentis in vitium par habenda fortuna est*, & *in l. Cum hæres ff. de div. & temp. præs.* ubi Papinianus ait: *Cùm hæres in jus omne defuncti succedit ignorantia sua defuncti vitia non excludit* & infra: nec enim defendetur, cùm exordium rei bonæ fidei ratio non tueatur & in terminis nostris voluit gl. *in leg. Sequitur*, §. *Fructus in ver. Non fuerint*, *ff. de usucap.* reddens rationem, quia hæres vitiorum & culpæ 133
defuncti est successor, *l. Si ergò*, §. *Sed hæres*, *ff. de publican, in rem action. & d. l. Cùm hæres.* Et quia defunctus, qui erat malæ fidei, fructus percipiendo commisit furtum, cùm rem alienam contractaverit invito, seu ignorante Domino; ac proindè nec ipse, nec illius hæres illos usucapere ullatenus potest, *ut l. Sequitur*, §. *Quod autem*, quòd si non potest usucapere, ergò longè minùs acquirere, *ut d. l. Bonæ fidei*, §. *in contrarium*, *ff. de acquir. rer. domin.* 134
Idem firmat Bart. *in l. Et ex diverso in princ. n. 12. ff. de rei vendicat.* Abb. *in d. n. 10.* & Bero *n. 38.* Ruin. *cons. 50. Super themate n. 16. vol. 5.* Socinus *regul. 250. malæ fidei possessori si quis à principio fuerit in 5. fallentia*, Afflictus *decis. 240. n. 10.* ubi refert, quemdam hæredem à Consilio Neapolitano condemnatum fuisse ad restitutionem fructuum ad exonerandam conscientiam defuncti. Socin. Jun. *cons. 182. Anno præterito n. 28. 29. & 30. vol. 2.* Menoch.

de recuper possess. remed. 15. *n.* 617. quidquid in oppositum levibus rationibus scripserit Joan. Copus *in tract. de fruct. lib.* 2. *titul* 4. *cap.* 3. *in fine.*

135 Aut personæ quæ in jus alterius succedunt, non repræsentant in omnibus personam, à qua causam habuerunt, nec ab ea habent causam universalem, sed particularem, seu singularem, ut si quis à malæ fidei possessore emerit, aut tiono acceperit non bona fide; & tunc talis bona fides in successore superveniens prodest ad fructuum acquisitionem, nec inspiciendum est exordium personæ, à quà causam habuit, quia in illius vitium non succedit, ut colligitur, *ex dicti. l. Si ego*: §. *Partus*, *ff. de publico in rem action.* ubi text. constituit differentiam inter successorem singularem & universalem; & ibi hoc tenuit gloss. *in ver. Sed hæres*, Abb. *hic n.* 10. *vers. Et idem dicit in alio* & Bero *d. n.* 38. *v. Et ex prædictis*, Menoch. *ubi supra n.* 110.

136 Et ex prædictis infertur, ut quod dictum est de hærede, qui succedit in vitium autoris, minimè locum habent in successione Prælaturæ, quia successor Prælatus non dicitur successor universalis sui prædecessoris, nec illius personam re-
137 præsentat, *ut c. final. Ne Prælati vices suas*, cum ibi not. & ideò quamvis prædecessor fuerit in mala fide & fructus acquirere non potuerit; tamen Prælatus successor, qui est in bona fide, fructus suos facit, quia licet in Prælatura: seu in illius jure universaliter succedat, non tamen succedit in jus ipsius Prælati Prædecessoris; quoniam jus suum non causat, neque consequitur à defuncto, sed à Superiore ipsum instituente: ideoque instituens & conferens dignitatem & Prælaturam Ecclesiasticam dicitur illi donare & ab eo
138 tanquam à donatore dicitur jus provenire, *ut cap. Relatum* cùm ibi notatis, *& cap. Inter cætera de præben.* Et ideò
139 successor in Prælatura potest præscribere & bonam fidem habere & consequenter fructus acquirere, quamvis prædecessor hoc non potuerit & malam fidem habuerit: quare mala fides prædecessoris Prælati non nocebit successori, qui in vitium & culpam prædecessoris succedere non dicitur, *ut not. in cap. de quarta de præscript. & in cap. Cura de Jure Patr. in fine glossæ magnæ: & habetur in capite. Si diligenti de præscript.* & Per Din. *in cap. Possessor de reg. jur. lib.* 6. & sequuntur hic Abb. *dist. num.* 10. *vers. Secus puto in Prælato*, & Bero. *num.* 39.

Secundus casus est, quando bona fides supervenit sine mutatione personarum: & hoc casu similiter subdistinguo: 140
nam quandoque supervenit ex justa & legitima causa putandi se bonæ fidei possessorem; & tunc bona fides superveniens prodest ad acquisitionem fructuum, nec spectandum est initium possessionis malæ fidei sed bonæ fidei supervenientis ex justa & legitima causa: nam à tempore supervenientis bonæ fidei possessor incipit acquirere fructus posteà perceptos, non autem antea perceptos tempore possessionis malæ fidei. Quandoque verò nulla supervenit justa causa, sed possessor sola cogita- 141
tione existimavit esse bonæ fidei; & tunc talis simplex cogitatio bonæ fidei nihil operatur nec efficit, ut quoad juris effectus possessor dicatur esse bonæ fidei, quia sine justa & legitima causa superveniente nemo potest mutare sibi causam possidendi, *l. Non solùm*, §. 1. *ff. de usu cap. l. Cùm nemo cùm ibi not. cod. de acquir. possess. & l.* 3. §. *Illud.*, *ff. eod. l. Sed tantùm ex justa causa & legitimo titulo*, & ideò potest incipere illud usu capere, quod priùs non poterat propter malam fidem, quam habebat, ut in præcitatis juribus & in hac distinctione resident hic Abbas *num.* 10. *vers. Quandoque supervenit*, & Bero. *num.* 40. *vers. Secunda sit conclusio & n.* 41. & est ex mente Bart. *in d. l. Sequitur* §. *Fructus circa medium*, *ff. de usu cap.* Et ex his expedita sunt quatuor membra superiùs proposita.

DE RESTITUTIONE SPOLIARUM.

Innocentius III. Bituricen. Archidiacono.

CAPUT XIII.

LItteras tuas recepimus, quòd cùm quædam Matrimonialis causa (Bituricensi Archiepiscopo in remotis agente) in tua præsentia tractaretur, Guillema mulier separari à B. viro suo instantissimè postulabat, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esse conjunctam: & infrà. Vir autem sibi uxorem postulabat restitui, quæ ab eo sua temeritate divertit: & infrà. Rescripto petebas Apostolico edoceri; utrùm quando aliquis consanguinitatis gradus objicitur, in quos sedes Apostolica dispensare non potest, nec etiam consuevit, & probationes promptæ sint & paratæ, indulgenda restitutio sit an neganda: & infrà. Sanè circa solutionem propositæ quæstionis, diversæ sunt sententiæ diversorum: aliis asserentibus restitutionem faciendam: aliis sentientibus in contrarium: nonnullis viam mediam eligentibus, ac dicentibus, eam faciendam interdum; quandoque penitùs denegandam. Primi per Decretalem Epistolam Lucii Papæ juvari videntur, arguentis quosdam judices delegatos, qui restitutionem viri, qui sine judicio Ecclesiæ uxorem dimiserat, & ei consanguinitatem postmodum opponebat, spoliatæ ac repetenti conjugem denegabant: & mandantis sibi priùs restitui taliter spoliatam, & postea de Matrimoniali causa cognosci. Horum autem assertionem incestûs videtur periculum oppugnare: sed ipsi timorem incestûs inanem esse respondent: cùm etiam beneficio restitutionis obtento, qui consanguinitatis habet notitiam, nec exigere debitum contra conscientiam, nec solvere teneatur; quoniam si secùs egerit, ædificat ad gehennam, sicut nec consanguinitatis conscius, super cujus conjugio quæstio non movetur. Secunda verò assertio per oraculum Clementis Papæ fulcitur, à quo cùm fuisset quæsitum, utrum muliere quadam quemdam in virum petente, qui ut eam repelleret, exceptionem consanguinitatis objecit, priùs esset de impedimento consanguinitatis agen-

dum, quàm super Matrimonio sententia proferretur: sic inquisitioni factæ respondit, quòd cùm exceptione probata, principalis quæstio perimatur, priùs est cognoscendum de ipsa, quàm ad definitionis articulum procedatur, cùm etiam in multis casibus restitutio differatur secundum Canonicas sanctiones. Opinioni autem ultimæ videtur non incongruè adaptari, ut in gradibus consanguinitatis divina lege prohibitis, restitutioni aditus præcludatur; sed constitutione interdictis, humana restitutio locum habeat cum effectu, cùm in illis dispensari non possit & in illis valeat dispensari, sicut beatus Gregorius, & multi alii dispensarunt: undè non peccat, qui in hoc articulo ad mandatum Ecclesiæ, reddit debitum conjugale. Nos autemad præsens nullam de prædictis sententiis reprobamus, nec cuiquam earum aliquod præjudicium ex nostra responsione volumus generari; quamvis præscriptum Lucii Papæ mandatum ad possessorium, responsum verò Clementis ad petitorium referatur. Porrò cùm mulier, quæ consanguinitatis habet notitiam, præsertim in gradibus, quos lex divina prohibuit, non possit hujusmodi viro sine peccato mortali carnaliter commisceri; quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est: & quidquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam: fruitra in tali casu adjudicaretur restitutio spoliato, cùm illa contra Deum non debeat in hoc judici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere: sicque difficultas occureret quasi perplexa: quia propter sententiam oporteret eam reddere debitum, & propter conscientiam reddere non deberet: undè contingeret eos graviter impediri, & utrinque laqueus pararetur: cùm inter se carnaliter conjungi non possent: nec alter alteri Matrimonialiter copulari. Propterea meliùs videtur, quòd cùm opponitur consanguinitas (præsertim in gradibus divina lege prohibitis) & probationes offeruntur incontinenti paratæ, in cæteris adjudicanda sit restitutio: sed ad majorem cautelam juramento recepto, quòd talis objectio malitiosè non fiat, sola quoad commixtionem carnalem (maximè si fama consentit) est restitutio differenda, donec auditis probationibus & discussis, causa sine diffugio terminetur, cùm utrique sit melius taliter expediri, quàm manere taliter impeditos. Quòd si non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectat longiores (quia præsumitur contra eam, quæ sine judicio Ecclesiæ, sua tantùm temeritate recessit à virò) ad restitutionem plenariam Ecclesiasticâ debet censurâ compelli; quam tamen ipsa tori negando consortium debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas: & tunc absolutione petita, secundum formam Ecclesiæ, absolvetur: sed antequam fiat ei mandatum sub debito juramenti, receptis probationibus procedatur, quemadmodum est præmissum. Si verò tanta sit viri sævitia, ut mulieri trepidanti, non possit sufficiens securitas provideri: non solùm non debet illi restitui, sed ab eo potiùs amoveri: alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate provisa, profectò videtur conjux ante causæ cognitionem restituenda marito.

L*itteras.* Si contra petentem restitutionem conjugis opponatur consanguinitas in gradu prohibito & offerantur probationes paratæ, recepto ab opponente juramento de malitia, negabitur restitutio quoad torum, & fiet quoad reliqua. Si verò probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri sævitia. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes; & sunt duæ partes principales. Prima ponit thema, & consultationem. Secunda respondet ibi, *Sanè*, & hæc subdividitur, ut per eum.

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod scripsi *in cap. Ne innitaris num.* 399. *& seq. suprà de constitut.*

DE PROBATIONIBUS.

Gregorius Tancredo Regi Vincestriæ.

CAPUT I.

EX epistolæ verbis: & infrà. Tua excellentia postulavit ut Imperatori scriberem, quatenus pacta in cartophilacio requireret, quæ dudum inter Justinianum Principem & prædecessores tuos fuerunt emissa, ut ex his colligeret, quid tibi servare deberet. Sed ad hoc faciendum vehementer obstitit, quia nulli dicendum est; ea quæ contra te sunt, apud temetipsum debes documenta requirere, in mediumque proferre.

SUMMARIUM.

1 REus actori *super propria instrumenta edere non tenetur.*
2 *Imperator in causa cum suo subdito in temporalibus subest Papæ tantùm, non autem inferiori; in spiritualibus verò subest etiam Episcopo suo.*
3 *Pacta inita à Principe cum subdito servanda sunt etiam per successorem.*
4 *Reges multi sunt, qui superiorem in temporalibus non recognoscunt.*
5 *Species extracta de genere non perimit genus.*
6 *Obsequiorum necessitas subjectionem arguit.*
7 *Princeps legem facit tamquam Princeps, contractum verò tanquam privatus, & num. 23.*
8 *Contractus etsi ab initio sint voluntatis, tamen post factum etiam cum Principe sunt necessitatis, & n. 23.*
9 *Camera an possit redimere officia, & loca montium pro pretio, quo in prima erectione vendita fuerunt, vel potius pro pretio ultimarum venditionum; & num. seq. usque in fin.*
10 *Pactum de redimendo in Bullis erectionis officiorum non apponitur expresse, sed supponitur redimendi facultas.*
11 *Emptor in redemptione officii recuperare debet eadem pretium, sed etiam pretii accessionem.*
12 *Pretii accessio est ejusdem naturæ cum principali.*
13 *Ecclesia, & pupillus tenentur in eo, in quo facti sunt locupletiores.*
14 *Clausula, rebus sic stantibus, semper in contractibus subintelligitur.*
15 *Idem in privilegiis.*
16 *Pretium inspicitur de tempore venditionis, non autem promissionis de vendendo.*
17 *Loca montium, cessante pacto de redimendo, an possint per Cameram redimi, & n. seq. usque in fin.*
18 *Privilegium concessum ex causa onerosa non potest per Principem revocari.*
19 *Privilegia Auditoribus Rotæ concessa in remunerationem laborum sunt irrevocabilia.*
20 *Contractus à Principe initus etiam cum subditis irrevocabilis est*
21 *Quod maximè procedit in Principe Ecclesiastico.*
22 *Deus quoque ex sua promissione obligatur.*
23 *Imperator, vel Papa nec de plenitudine potestatis possunt contravenire contractui.*
24 *Idem in successore.*
25 *Nihil est quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in Principe.*
26 *Princeps si posset liberè contractum à se initum infringere, careret hominum commercio in contrahendo.*
27 *Pœna maxima est inter homines esse, & hominum carere commercio.*
28 *Contractus omnes, qui à Principe celebrantur, habent naturam bonæ fidei.*
29 *Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam, & esse immobilis sicut lapis angularis, & polus in cœlo.*
30 *Princeps etsi solutus sit legibus, tamen à naturali ratione & æquitate, quæ contractibus inest, non est solutus.*
31 *Papa contrahendo obligatur jure naturali, à quo surgit æquitas obligationis.*
32 *Contractus ratione consensus sunt de jure naturali, cui etiam Princeps subjicitur.*
33 *Regalium concessio non valet in præjudicium Successoris, nisi sint solita concedi per Principem.*
34 *Princeps ex justa & rationabili causa respiciente publicam utilitatem potest contractum rescindere; & causa præsumitur in Principe.*
35 *Declaratur procedere si publica utilitas aliàs haberi non possit, quàm si auferatur tertio jus quæsitum ex contractu.*

1 EX *epistolæ*. Reus actoris sua propria instrumenta edere non tenetur. Hoc dicit: Dividitur in duas partes. In prima petitio. In secunda ipsius repulsio, ibi, *sed ad hoc.*

2 Nota primò ex text. in causa inter Imperatorem & subditum ejus, Papam esse Judicem, & non inferiorem, quia Imperator alium non recognoscit. Quod est verum in temporalibus secundum Butr. & Imol. hic. Sed in spiritualibus subest etiam Episcopo suo, *cap. Novit, suprà de Judic. cap. Episcopi 11. quæst. 3.*

3 Secundò nota ibi, Inter Justinianum Principem, & Prædecessores suos pacta inita per Imperatorem cum subdito servanda esse etiam per Successores, prout hunc textum ad hoc allegat Cin. *in leg. Digna vox, cod. de legibus*, & notant hic Joan. Andr. Butr. Cardin. Felin. Deo. & alii communiter.

4 Sed communis intellectus videtur obstare, quòd non apparet Regem Tancredum fuisse subditum Imperatoris; & multi sunt Reges non recognoscentes Imperatorem, ut de Rege Francorum est textus in cap. *Per venerabilem*, ibi. *Cùm Rex Superiorem in temporalibus minimè recognoscat, infrà qui filii sint legitimi.* Et quamvis glossa verbum illud *recognoscat*, intelligat de facto & non de jure: tamen contra eam tenet ibi Innoc. *num.* 3. in verbo *Recognoscat* & Hostiensis *numero* 6. 5
Vincentius & Joannes de Deo in cap. *Etsi necesse de donat.* Special. in titulo *de appellat.* §. *Nunc tractemus.* Et de Rege Hispaniæ tradit glossa penultima in cap. *Adrianus* 63. *distinct.* dicens Hispaniæ Reges non subesse Imperio, quia Regnum ab hostium faucibus suo sanguine eruerunt, Oldrad. *cons.* 69. *Conjuevit num.* 9.

At respondetur, cùm Imperator de Jure in temporalibus sit Dominus totius mundi, lege *Deprecatio, ff. ad legem Rhod. de jact.* Regem Vincestriæ de quo textus loquitur, censeri subditum Imperatoris: quamdiu non apparet de exemptione, ut observat Bart. in cap. 1. *col.* 13. & post eum Decius ibi *num.* 21. *de constitut.* facit quòd notat Bellamera *cons.* 42. 6
Dominus Hugo *num* 8. 9. & 10. ubi ait Imperatorem non desinere esse universalem ex eo quòd Rex Franciæ & alii Reges eum non recognoscant, quia species extracta de genere non perimit genus: de quo tamen vide plene per Oldrad. *cons.* 69. incipiente *Conjuevit dubitari an omnes Reges & Principes debeant de Jure subesse Imperatori per tot.* Adde hanc subjectionem Regis insinuari hic in textu, quia secundum expositionem glossæ

glossæ & Doctorum in pactis initis cum Justiniano Principe contirebantur quædam obsequia imperatori exhibenda à Prædecessoribus Regis & ab ipso; obsequiorum autem necessitas subjectionem arguit, cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ in principio de Constit.* Præterea secundum Decium *loco citato*; etsi non constaret de subjectione Regis: tamen ratio naturalis consensus ob quam Princeps tenetur ad observantiam Contractûs; æquè militat si Contractus celebretur cum subdito ac si cum eo.

7 Deindè contra communem intellectum videtur obstare, quòd cùm Princeps sit solutus Legibus, leg. *Princeps ff. de Legibus. Digna vox cod. eodem*: non videtur obstrictus ad observantiam Contractûs, cùm potentius sit jus Statuti quàm pacti. Bart. in lege *Alia*, §. *Eleganter, ff. solut. Matrim.*

Cæterùm responderi potest, militare diversam rationem, quia legem facit tanquam Princeps cui soli talis facultas competit, lege finali *cod. de Legibus*; sed Contractum facit tanquam privatus, quia utitur Jure communi & non consideratur ut Princeps, ut per Decium hic *num.* 16 & in dicto cap. 1. *num.* 22. *de Constit.* Item Deus subjecit Imperatori Leges & non Contractus, ut Bald. inquit in cap. 1. *de natura feudi.* Item sine injuria Beneficium suâ provisione quæsitum, alicui tolli non potest: licèt secùs sit in provisione legali; hinc dicitur lex non tuum; sed suum ibi denegat auxilium, ut notatur in lege *Assiduis, cod. qui potior in pignore habeant.* Ita Anchar. *cons.* 2. *ut tactum est num* 4. Stante igitur rationis diversitate: non procedit hoc casu argumentum de lege ad Contractum, ut notatur in lege *Non impossibile, ff. de factis.*

8 Stat igitur conclusio, quòd Princeps obligatur ex contractu inito, etiam cum sibi subjectis; nam etsi ab initio Contractus sint voluntatis: tamen post factum etiam in Principe sunt necessitatis, ut ait Christophorus Castilion *consilio* 8. *in facto num.* 21.

9 His expeditis, quæro. Positis Bullis Officiorum & Montium vocabilium in quibus adest pactum de redimendo; & posito quòd tandem Officia & loca Montium sæpius vacantia per obitum aut alio modo à Camera Apostolica majori pretio quàm in primæva erectione vendita fuerunt. An vigore dicti primi pacti, possit Camera Apostolica redimere Officia & loca Montium prædicta pro illo pretio quo in prima erectione vendita fuerunt; vel potius pro pretio ultimarum venditionum.

Secundò posita erectione Montium tam vocabilium quàm non vocabilium super redditus Cameræ Apostolicæ; & quod in illorum erectionem non adsit aliquod pactum de redimendo vel de non redimendo: an loca Montium prædicta redimi possint à Camera Apostolica.

10 In prima difficultate, supponitur in Bullis Erectionis Officiorum & Montium adesse pactum de redimendo: super quo puto animadvertendum in prædictis Bullis, hoc expresse non legi; sed tantùm hoc colligi ex ea parte, ubi Camera obligat bona sua pro cautela, & securitate temporis; & inter alias obligationes exprimitur, ut in eventum revocationis, seu alterationis officii, seu extinctionis Montium teneatur ad restitut onem pretii; & sic potius in illis supponitur extinctio facto Principis, seu alio modo, quàm disponatur ut possint redimi, ex vulgari regula, quod verba, quæ supponunt, regulariter non disponunt, *l. Ex facto In prima, ff. de hæred. instit.* Clem. 1. *de præb.* Rota *decis.* 23. *de Proc. in antiq.* Præterùm quia hæc pretii restitutio est posita ad favorem emptoris, & pro ejus cautione in eventum evictionis. Et ideò non debet in ejus odium retorqueri, ut ex eo, quod promittatur restitutio pretii in eventum evictionis, seu redemptionis, censeatur data facultas evincendi contra mentem contrahentium, *l. Non omnis ff. si cert. pet. l. quod favori, cod. de leg. cas. Quod ob gratiam de reg. jur. lib.* 6.

Deventendo ad primum dubium, videtur dicendum redemptionem fieri debere pro pretio, quo hujusmodi officia, & loca Montium fuerunt ultimo loco vendita per Cameram non autem pro pretio, de quo in prima erectione; quia cum hujusmodi officia & loca Montium per obitum illa obtinentium, aut alio modo reversa fuerint ad Cameram, & deindè revendita majori pretio, si primum tantum pretium restituereturur, emptor esset in damno, quia non consequeretur pretium à se solutum Cameræ Apostolicæ & Camera locupletaretur cum alterius jactura, quorum neutrum fieri debet; nam quòd emptor indemnis esse debeat, & se recuperare nedùm primum & principale pretium, sed etiam hanc pretii accessionem, seu augmentum, probat text. *in l.* 11 *debet, ff. de ædil. edic.* ubi facta redhibitione venditor tenetur restituere emptori non solùm pecuniam, quam dedit, sed etiam si quid accessionis nomine solverit. Facit text. *in leg. in tantum, ff. de liberal. caus.* ubi is, qui le passus erat venundari, si in libertatem proclamet, tenetur non solùm pretium, sed etiam quod pretio accessit, restituere. Et ratio est, quia hujusmodi accessio, seu augmentum pretii est ejusdem naturæ, & eodem jure regitur cum primo. Cui additur
12 *l. Etiam*, & ibi Bald. *de jure dot.* Tiraquell. qui alios allegat. *de retract. Lignag.* §. 1. *in glos.* 18. *num.* 50. *cum seq.* Quòd autem Camera non debeat locupletari cum alienâ jactura probatur *ex cap. Locupletari de regul. jur lib.* 6. not. Innocent. & DD. *in cap. Quia plerique de immunit. Ecclesiarum.* Et quia Ecclesia tenetur in eo, in quo est facta locupletior, glos. & Bart. in Authent. *Qui res, cod. de Sacrosanct. Eccles.* Abb. *in cap. Si quis Presbiterorum, in fin. de rebus Eccles. non alienand.* prout in simili videmus de pupillo; cui Ecclesia assimilatur, *l. Orphanotrophos*, C. *de Episc. & Cleric.* Qui si velit recuperare rem venditam absque tutoris autoritate, tenetur restituere pretium etiam quatenus est factus locupletior, *l. fin. cod. de Usucapion. l.* 1. *ff. de autor. tutor.* Dec. *consil.* 282. *num.* 4. qui plura congerit.

Neque obstat, quòd emens ultimo loco à Camera pro majori pretio potuerit cogitare hujusmodi officia, & Montes redimi posse pro pretio statuto in Bulla erectionis: Et ideò imputet sibi si majori pretio emit. Quia potiùs stantibus supradictis verisimilius est eum cogitasse se recuperaturum à Camera pretium nedùm in ipsa erectione, sed etiam ultima hora solutum, *d. l. Debet, & l. In tantum.* Idque non obstante pacto, de quo in Bulla erectionis: quia intelligitur rebus sic stantibus; & sic dummodo posteà ad manus Cameræ non pervenerit majus pretium, quàm fuerit in prima erectione statutum: Semper enim in contractibus subintelligitur clausula, *rebus sic stantibus, l. Quæro*, §. *Inter lo-* 14
catorem, ff. de locat. l. Cùm quis in princ. ff. de solutio. Quod procedit in qualibet materia, & etiam in privilegiis, *cap. Suggestum de decim.* latè Jas. *in l. Quod servus ff. de* 15
cond. ob caus.

Et hæc faciliùs procederent, si in pacto de redimendo non 16
esset expressum certum pretium, quia hoc casu non intelligeretur de eodem pretio, sed de justo ac legitimo inspecto tempore retrovenditionis, quia, ut inquit Bald. *in l.* 1. *col. penult. vers. Idem nota cod. Communia de legat.* pretium inspicitur de tempore venditionis, non autem de emissionis de vendendo. Et faciunt notata per Bart. *in l. Titius la prima num.* 4. *ff. de action. empti*, videlicet pretium inspici de tempore quo fuit facta venditio. Et in terminis retrovenditionis ex pacto tradit glos. *in l.* 1. *in ver. Non actas*; & ibi Salic. *num.* 6. *cod. quan. lic. ab empt. discedere.* Anton. de Burgos *in cap. Ad nostram num.* 45. *de empt. & vendit.* Gozad. *in leg.* 2. *quæst.* 17. *num.* 131. & Cagn. *num.* 41. *in* 8. *not. & in alia repet. num.* 93. *cod. de pactis inter empt. & vendic.* Tiraquell. *de retract. conven.* §. 1. glos. 3. *n.* 2.

[Additur hoc nuper in praxi servatum fuisse à Sanctissimo D. N. Alexandro VII. in Bulla extinctionis & suppressionis Montium Vocabilium, quintò id Martii, Pontificatûs anno primo, ut in particula, quæ sequitur.

In hoc etiam satagentes creditores Montium extinctorum pietatis, ac munificentiæ nostræ agnoscere experimentum dùm pro locis extinctis, ex quibus Camera nostra initio illorum erectionis scuta centum in singula loca recepit, & aliquorum judicio, ac etiam exemplo sanctæ mem. Pii V. qui pro locis Montis Julii centum scuta duntaxat ejus edicto jussit restitui, non nisi ad ejusdem receptæ quantitatis restitutionem fortassis teneremur: nihilominùs illa plus ferè dimidio æstimata libentissimè refundimus.]

Quantùm ad secundam difficultatem, cessante pacto de 17
redimendo, loca Montium non videntur posse per Cameram redimi, sive versemur in privilegio, sive in contractu: nam privilegium si sit concessum ex causa onerosa, & sic mediante solutione magnæ quantitatis pecuniarum non posse per 18
Principem revocari, tradit Bald. *in leg. Qui se Patris, n.* 34. *cod. Unde liber.* Alex. *cons. ult. num.* 18. *lib* 4. Socin. *cons.* 87. *num.* 12. *lib.* 3. Gabr. *conclus.* 7. *de jure quæsit. non tollen. num.* 5. Berous *hic num.* 16. & 17. Quia censetur hoc casu orta mutua obligatio ex consensu utriusque partis, quæ altera invita & renuente tolli non potest, Bart. *in leg. Quod semel, ff. de decret. ab Ordin. facien. & in leg. Omnes populi, in* 3. *quæst. principali de just. & jur.* Felin. *in cap. Cùm olim col.* 3. *de re judic.* Facit quod scripsit Rom. *consil.* 436. *Quod indultum num.* 14. *in fin. vers. Septima principalis*, ubi ex facto consuluit privilegia Auditoribus Rotæ concessa in remunerationem laborum, quos ju- 19
giter patiuntur pro Reipublicæ utilitate, esse irrevocabilia, quia transeunt in contractum. Cujus dictum sequitur Rebuff. *super concord. in præfat. rub. de collation. ante fin. versic. Item quando privilegium.* Idemque generaliter de privilegiis concessis propter benemerita, respondit Oldrad. *consil* 266. *In Christi nomine num.* 7. *vers. Præterea.*

[Advertitur hoc non procedere secundum opinionem Azorii, & aliorum plurium, qui tenent Montes ex sui natura esse redimibiles instar Censuum ex Bulla Pii V. hoc enim posito, Camera redimendo non violat contractum, nec ulli facit injuriam, sed jure suo utitur.]

Contractum verò cum Principe initum etiam cum sub- 20
ditis esse irrevocabilem, probat textus hic. Et est communis

opinio, ut refertur Jas. *cons.* 1. *in princip. lib.* 1. & patet ex dictis suprà *in* 2. *notab.*

21 Quod præcipuè habet locum, in Principe Ecclesiastico, quia Ecclesia est cultrix Justitiæ, quæ quidquam injustum non patitur in se, vel alium fieri, *ut cap.* 1. §. *Sed diversum de alienat. feud.* Ita Rom. *cons.* 352. *Quæritur n.* 16. *vers. Et hoc maximè.* Et multò magis procedit in Summo Pontifice, ut dicit hic Bero. *num.* 29.

22 Quin imò etiam Deus obligaretur ex promissione, ut verbis Baldi utar. *in l.* 1. *in princip. ff. de pact.* ubi Magistrum sententiarum refert ita dicentem. quod adeò verum est, ut nec etiam de plenitudine potestatis possit Imperator vel Papa contravenire contractui, ut idem Bald. *not. in cap.* 1. §. *Ad hoc col.* 5. *ff. de pac. juram. firman.* Paul. de Castr. *in* 23 *leg. Digna vox, cod. de legibus*, Soc. *cons.* 86. *num.* 14. *lib.* 4. ubi allegat eundem Paul. de Castr. *in leg. fin. cod. de transf. action.* Dec. *in cap.* 1. *num.* 20. *de constit.* Undè Gemin. *cons.* 74. *Attentis in princip.* ait: *non obstare si dicatur*, *Papa est Princeps habens supremam potestatem, ergò sibi est possibile tale vitium tollere, cap. Cuncta per mundum, & cap. Per Principalem*, 9. *quæst.* 3. *cum simil. quia illud non procedit in contractibus, vel Pactis gestis per principem etiam cum sibi subjectis, quia talia per Principem sunt servanda.* Hæc Gemin. subdens de hoc esse text. hic. Idem ex facto respondit latè Cardin. Zabarell. *cons.* 147. *Dominus noster Papa*, dicens: *Licèt Papa dicatur habere Summam potestatem in tantùm quod contractum nullum validare potest, tamen procedit quatenus consideratur Papa tanquam Summus Pontifex; sed quando contrahit, tunc consideratur tanquam privatus, & tenetur observare*, allegat textum hic. Et infrà: *Non subest ergò honestas si contravenire velit, cùm de jure non possit. Imò sicut in privato contractus à principio est voluntatis: ex posteà facto est necessitatis*, lege *Sicut cod. de actione & obligatione: ita & in Principe à paritate rationis.* Hæc Card. qui latius ibi prosequitur & loquitur de plenitudine potestatis, ut patet in Bulla Bonifacii ab eo relata in themate: quemadmodum etiam loquuntur in cap. 1. *de Constitutionibus.* Abbas *num.* 7. *vers. Et idem dicit*; & Decius *num.* 20. *vers. Et ista limitatio.*

24 Et idem Juris est in successore; nam nec ipse potest resilire à Contractu per prædecessorem inito, ut initio diximus etiam de plenitudine potestatis, ut scripsit Paulus de Castro in lege *Digna vox, cod. de Legibus* cum aliis allegatis per Gabriel. *conclusione* 5. *de jure quæsito non tollendo num.* 18. Nec audiendi sunt qui dicunt Principem id posse etiam sine causa de potestatis plenitudine; sed tamen graviter peccare, ut hic per Bero *num.* 22. quoniam ad peccatum non se extendit potentia Principis: imò nec potentia Dei. Sanctus Thomas in 1. parte *quæstione* 25. *art.* 3. *ad* 2. latè Cardin. *cons.* 142. *Punctum quæstionis num.* 2. *versiculo Sed his litteris non obstantibus*, & scripsi plenius in cap. *Consultationibus num.* 46. 50. & 57. *de Cler. ægrot.*

Propositæ autem assertionis multiplex ratio affertur à 25 Doctoribus.

Primam potuit Anchar. *cons.* 1. *ut tactum est num.* 3. quia nihil est quod lumine clariore perfulgeat quàm recta fides in Principe. Epistolâ *Inter claros cod. de Summa Trinitate & Fide Catholica*: undè dicit Baldus *cons.* 24. *Jus Abbatialis Dignitatemum.* 1 *lib.* 2. fidès Contractûs & à Papa & à Cæsare servari debet: imò & Deus arcèat seipsum ex lege promissionis; & non servare fidem Contractûs, est mentiri, lege *Dolus, ff. mandati.* Abominabile autem est mendacium & stellionatus in ore Vicarii Jesu Christi & horribile; & ideò tenetur promissa servare.

Secundam rationem ex absurdo adducit Cardin. *dicto cons.* 147. *num.* 91. *vers. Præterea hoc esset graviter*, quia ex eo quòd Princeps deciperet illos qui cum illo contraxerunt: scandalizarentur Catholici, quod Papa non intendit cap. *Nihil de præscript.*

26 Tertia ratio quæ ex præcedente consequitur, affertur à Baldo in lege *Princeps in fine ff. de Legibus* & Roman. *cons.* 352. *Quæritur primò num.* 24. quia si esset in sola Principis voluntate, Contractum quem cum subdito facit, infringere: nullus verisimiliter contraheret cum ipso; & sic hominum commercio careret in contrahendo; esset autem absurdum, ut qui Princeps est omnium: careret commercio hominum; & sumitur hæc ratio ex textu ad propositum notabili in lege *Quòd si minor*, §. *Non semper, ff. de minoribus.* Inter majores enim pœnas revocatur inter homines esse & hominum carere 27 commercio, lege *Hi qui ad Sanctam cod. de Apost.* quæ ratio 28 indicat hoc in favorem Principis introductum esse. Sed tamen ob utilitatem privatorum potius videtur principaliter constitutum, ne cum ipsorum jactura decipiantur; & ideò omnes Contractus qui fiunt à Principe, habent naturam Contractûs bonæ fidei, ut inquit Baldus in cap. 1. §. *Si quis verò in princ. de pace Constan.*

Quartam rationem ponit idem Baldus *cons.* 327. *Prædic.* 29 *num.* 4. *lib.* 1. quia Princeps debet habere unum calamum & unam linguam; & non plures linguas, quia scriptum est: *Quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita*; & ideò debet esse immobilis, sicut lapis angularis & sicut polus in Cœlo.

Quinta ratio est ejusdem Baldi in lege *Ex imperfecto ad* 30 *finem, cod. de testam.* & Decii hic *num.* 3. quia in Contractibus æqualitas requiritur; & ideò Princeps Jure communi utitur, dictâ lege *Ex imperfecto.* Et quamvis Princeps Lege positivâ sit solutus: tamen ut formaliter inquit Baldus in lege *Si aquam num.* 45. *vers. Hoc facit ad propositum nostrum, cod. de servit. & aqua.* Lege positivâ Princeps obligatur à dictamine rationis, quia est animal rationale; ideo ea non est Princeps solutus. Nulla enim autoritas, neque Principis neque Senatûs potest facere quòd Princeps non sit animal rationale mortale; nec eum absolvere à dictamine rectæ rationis, lege 2. *ff. de usufruct. earum rerum.*

Ultima & potissima ratio in hac materia, est quam adducit 31 Cardin. *in dicto consilio* 147. *num.* 7. Abbas in dicto cap. 1. *num.* 7. *de Constitut.* & Doctores communiter hic, quia Papa contrahendo obligatur Jure naturali: à quo surgit æqualitas obligationis, lege 1. *ff. de pactis*: quod autem habet subsistentiam, de Jure naturali à Principe tolli non potest, lege finali, *cod. Si contra Jus vel utilitatem publicam*; & notat Innocent. in cap. *Quæ in Ecclesiarum de Constitut.* Ad idem quod tradit Barbat. in dicto cap. 1. *col.* 13. & Decius *num.* 21. *de Constit.* dum dicunt Principem obligari ex contractu ratione consensûs qui est de Jure naturali, cui etiam Imperator & Papa subjiciuntur, Clem. *Pastoralis de re judicata.* Et in idem recidit quod ait Rolan. à Valle *cons.* 66. *num.* 4 *lib.* 2. Contractus esse de Jure Gentium: quod est immutabile & non potest tolli per Principes.

Nec applicatur quòd in præjudicium successoris non va- 33 leat concessio facta de Regalibus, Bald. *in tit. de pace Constitut. in ver. Amplius consueverunt*: quia præter id, quod non versamur in Regalibus, quæ in signum dominii, & ratione jurisdictionis competunt, de quibus loquitur Bald. & alii, qui ipsum sequuntur. Hæc conclusio non procedit in Regalibus, quæ solita sunt concedi per Principem. Claud. de Seissel. *in tit. qui feud. dare poss. col.* 3. præsertim ubi non inducitur notabilis diminutio Principatûs, ut post alios tradit Gabr. *d. conclus.* 5. *num.* 8.

Neque obstat si dicatur saltem ex justa, & rationabili cau- 34 sa respiciente publicam utilitatem Princeps potest rescindere contractum, Aym. *cons.* 5. *num.* 4. Quia ex justa causa potest dominium rerum auferre uni, & dare alteri *leg. Bene à Zenone*: & ibi Bald. *C. de quadrienn. præscript. l. Lucius, ff. de evict.* Innocent. *in dict. cap. Quia plerique n.* 5. *de immunit. Eccles. & in cap. Debitores de jurejur.* Undè sicuti potest ex causa tollere jus quæsitum; ita & contractum rescindere, quæ causa benè præsumitur in supremo Principe. Ita Alexan. *cons.* 1. *num.* 11. & 12. *vers. Venio ad secundum lib.* 2.

Id, inquam, non obstat, quia intelligitur quando aliàs 35 publica utilitas haberi non posset, nisi auferretur tertio jus quæsitum ex contractu, ut post Hostiensem, & alios declarat Gabriel *d. conclus.* 2. *n.* 4. *de jure quæsit, non tollen.* quod non verificatur hoc casu, ubi agitur de privato interesse Ærarii ipsius Principis, & nulla adest causa, quæ Principem cogat ad redimenda loca Montium in præjudicium eorum, qui bona fide cum Principe contraxerunt. Undè aliud dicendum esset, si verè hujusmodi ratio vigeret per supradicta. Quæ tamen correctioni ac judicio S. D. N. Papæ in omnibus, & per omnia submitto.

DE PROBATIONIBUS.

Alexander III.

CAPUT II.

SIcut consuetudo laudabilis: & infrà. Sanè quoniam apud vos consuetum esse didicimus, ut cùm aliquis intentionem suam fundaverit instrumentis, aut testibus, ei sacramentum nihilominùs deferatur, quod si subire noluerit, fides probationibus non habetur. Nos (cùm tunc demum ad hujusmodi sit suffragium recurrendum, cùm aliæ legitimæ probationes deesse noscuntur) talem consuetudinem reprobamus.

SUMMARIUM.

1 *Consuetudo non valet ultra probationem plenam exigens juramentum, & num.* 8.
2 *Intentionem suam fundare quis dicitur, quando plenè probat id quod intendit, vel quando habet pro se juris assistentiam.*
3 *Testes, & instrumenta eamdem vim habent ad plenam probationem faciendam.*
4 *Probatio per scripturam in quibus casibus requiratur.*
5 *Juramentum suppletorium tunc demum est deferendum, cùm aliæ probationes deficiunt, dummodo tamen saltem semiplenè sit probatum.*
6 *Et habito respectu ad legalitatem personæ, & quantitatem causæ, & n. seq.*
7 *Juramentum in supplementum, ut deferri possit, quæ requisita debeant concurrere, & in quibus casibus non sit deferendum.*
8 *Consuetudo exigens juramentum ultra plenam probationem adversatur juri naturali, scripto, & divino.*
9 *Consuetudo inveleidans plenam probationem, aut eam restringens non valet.*
10 *Pactum juratum de conficiendo inventario rerum restituendarum soluto Matrimonio an impedat probationem per testes, & n. seq.*
11 *Pactum ut probatio rerum restituendarum soluto Matrimonio aliter fieri non possit, quàm per inventarium, an firmetur juramento, & n.* 16. *& seq. usque in fin.*
12 *Inventarii conficiendi obligatio non impedit, quin rei veritas aliunde probari possit.*
13 *Scriptura ex eo quòd de illa conficienda partes paciscantur, non efficitur de substantia actus.*
14 *Probationum renuntiatus non præsumitur, nisi probetur.*
15 *Pactum & rerum traditio aliàs quàm per inventarium probari non possit, est nullum, & n.* 18.
16 *Et an firmetur juramento, & num.* 18. *& num. seqq. usque in fin.*
19 *Juramentum non debet esse vinculum iniquitatis.*
20 *Item contra bonos mores non est obligatorium.*
21 *Nec de re vetita ob publicam utilitatem.*
22 *Juramentum contra publicam utilitatem secundariò, non autem principaliter valet.*
23 *Pactum ut non liceat probare nisi per scripturam, est contra bonos mores.*
24 *Judex officio potest recipere testes non obstante partium juramento, quod veritas aliter probari non possit, quàm per Scripturam.*
25 *Juramentum de testibus non inducendis non obstat, quin produci possint exuberantis fidei, & autoritatis.*
26 *Probatio per quinque testes æquipollet probationi instrumentali.*
27 *Verisimilitudo in probationibus præcipuè spectanda est.*

1 SIcut. Actor qui plenè probavit, non debet compelli jurare. Joan. Andr. Bald. & Anchar. Subaudi etiam si hoc habeat consuetudo, ut in textu Bellam. Cardin. & Aretin. Vel sic, & formaliùs non valet consuetudo ultra probationem plenam exigens juramenta. Hoc dicit Butr. Abb. Aretin. & Decius. Addunt Abbas & Felin. sine causa rationabili. Sed hoc non colligitur ex textu. Dividitur in duas partes. Prima narrat consuetudinem, quam secundò improbat ibi, *nos cum.*

2 Nota primò ibi *Intentionem suam fundaverit*, quòd aliquis dicitur intentionem suam fundare, cum plenè probat id, quod intendit, secundum Abb. *hic in* 1. *notab.* Aliàs dicitur quis fundare suam intentionem, quando habet pro se juris communis assistentiam, ut legitur, & notatur *in cap. Cùm personæ de privileg. lib.* 6. & scripsi plenè *in cap. Nullus à nu.* 27. *infra de Parock.*

Secundò nota ibi, *Instrumentis, aut testibus.* Eamdem 3 vim ad fundandam intentionem, & plenam probationem faciendam obtinere testes, & instrumenta, *cap. Cùm Joannes*, §. *Porro, infra de fid. instrument.* cum ibi eamdem vim obtineant instrumentum, fides, & depositiones testium, *cap. Tua de Cleric. Peregrin. l. In exercendis, C. de fide instrum.* Hostiens. *hic n.* 1. *in verb. Instrumentis, aut testibus.* Fallit in casibus, in quibus lex non confidit de testibus, & requirit scripturam quos enumerat glos. *in cap.* 1. *de confibus lib.* 6. *in verb. in scriptis*, ad quem quotidie recurritur, Speculat. *in tit. de Instrum. edition.* §. *Restat, vers. Sed si alii.* Alex. *cons.* 107. *Videretur à num.* 3. *lib.* 7. plenè Guidopap. *decis.* 582. Referitur *instrumentum publicum n.* 3. Et his adde Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 9. ibi, autenticis scripturis probetur.

Tertiò nota ibi, *Cùm aliæ legitimæ probationes deesse nos-* 4 *cuntur.* Tunc demum esse recurrendum ad suffragium juramenti suppletorii, cum aliæ legitimæ probationes deficiunt, *ut hic, & in leg. In bonæ fidei, C. de rebus credit. & in leg. Admonendi, ff. de jurejurand. cum concordantib.* de quibus hic in glos. 1. dummodo tamen saltem semiplenè sit probatum; aliàs enim non defertur hoc juramentum in supplementum, *cap. Ex insinuatione*, & ibi glos. *in ver. Clerici de Procurator.* Et hic notant Innocent. *in fin.* Hostiens. *num.* 2. *in fin. vers. Tertiò*, ubi semiplenè probatum est, & *num.* 3. Joan. Andr. *num.* 3. *eodem vers.* Bellam. *num.* 8. & reliqui omnes, Bald. *in d. leg. Admonendi num.* 57. & ibi etiam Jason. *in prima lectura num.* 75. & *n.* 118. & *in repet. r.* 259. ubi enim actor nihil probat, absolvendus est reus, *l. fin. C. de res vendicat.* etiam si nihil præstiterit, *ut c. unico*, §. 1. *in princip. infra, ut Ecclesiastic. benefic.* Si actor plenè probat, reus condemnandus est, *cap. Ex litteris, vers. Quibus etiam in fin. & cap. In præsentia infra eodem, cap. Gravis, & cap. Accepta de restitut. spoliat.* Restat igitur, ut tunc solùm sit recurrendum ad remedium subsidiarium juramenti, cum semiplenè probatum est, ut hic, & *in dict. cap. Ex insinuatione, & cap. fin. infra quod metus causa*, 6 secundum Hostiensem, & reliquos post eum; habito tamen respectu ad qualitatem personarum, & quantitatem causæ: *l. Si quando, C. Unde vi, cap. ultim. de jureiur. l. Legitimos, ff. de legitim. tutor.* glos. 1. *hic in fin.* Ad hoc enim, ut tale juramentum deferatur, debent concurrere legalitas personæ, parvitas causæ, seu præjudicii, & aliæ qualitates, quas latè enumerant Cyn. *in d. l. in bonæ fidei, C. de reb. credit.* Joan. Andr. & Canonistæ *in d. cap. ultim.* Socin. Sen.